

Kerncijfers en voornaamste resultaten van de Belgische verzekeringsmarkt in 2015

1. Inleiding: waar is het elan?	2
2. Premie-inkomsten en marktaandelen	4
2.1. Premie-inkomsten	
2.2. Marktaandelen	
3. Beleggingen en financiële opbrengsten	7
3.1. Analyse van de beleggingen	
3.2. Financiële opbrengsten en beleggingsrendementen	
4. Commissielonen en kosten	11
4.1. Beheers- en administratiekosten	
4.2. Commissielonen	
4.3. Totaal van de kosten en commissielonen	
5. Rendabiliteit	14
5.1. Synthese van de resultatenrekening	
5.2. Evolutie van de boekhoudkundige resultaten	
5.3. Eigen vermogen en rendabiliteit	
6. Solvabiliteit	20
6.1. Beschrijvende statistieken	
6.2. Solvency II balans	
6.3. Overzicht van de kapitaalvereisten	
6.4. Technische voorzieningen	
6.5. SCR ratio	
6.6. Verdeling van de MCR ratio's	
6.7. In aanmerking komend eigen vermogen	
6.8. Solvency I marge	
7. Evolutie van de voornaamste resultaten	34
7.1. Levensverzekering	
7.2. Niet-leven verzekeringen	
8. Analyse van de voornaamste takken BOAR	52

1. Inleiding

Waar is het elan?

Een blik op de cijfers die de Belgische verzekering voor 2015 kan voorleggen, leert dat de sector wel robuust is, maar pit mist. De actualiteit bevestigt deze matige balans aangezien heel wat ondernemingen volop werken aan hun koers binnen een ingrijpend wijzigende omgeving.

2015 is voor de Europese verzekeringssector geen onbeduidend jaar gebleken. Het is het jaar van de aanloop naar de nieuwe solvabiliteitsnormen, de ultieme waarborg dat de verzekeraars hun verbintenissen die ze aangegaan zijn ten aanzien van de verzekerden en rechthebbenden zullen nakomen. De Belgische markt stapt het Solvency II-tijdperk fit binnen. De solvabiliteitsratio die 1,86 maal de reglementaire eis bevestigt dat de sector de risico's adequaat dekt: zowel de risico's eigen aan een correcte evaluatie van de kansen die de basis van de verzekeringsactiviteit vormen als de risico's verbonden met de beleggingen die daartegenover staan. Vanzelfsprekend is het zeer bevredigende cijfer van de Belgische verzekering geen eindpunt. Solvency II is immers een continu proces en de methodes waarop het stelsel berust gelden niet voor het leven, maar blijven evolueren. Zo gaan ze binnenkort al gepaard met de hervormingen inzake verzekeringsboekhouding die, net als Solvency II, gevolgen zullen hebben voor de aard van de activiteiten die de ondernemingen kiezen net als de manier waarop ze dit doen.

Intussen evolueert het volume dat de verzekering vertegenwoordigt weinig en niet echt in de goede richting. Dit geldt zowel voor het premie-inkomen waar het recordcijfer van 32,4 miljard euro uit 2012 nog slechts een vage herinnering is. Vandaag ligt de omzet vijf miljard lager, een daling met 2,7%. Deze terugval is nagenoeg integraal toe te schrijven aan de individuele levensverzekering, die in een houdgreep zit door taksen en rentevoeten die niet echt aanzetten om nieuwe contracten te onderschrijven. Zelfs producten, zoals de pensioenspaarverzekering, die fundamenteel nuttig en belangrijk blijven als financiering van een aanvullend pensioen - een nochtans evidente nood - trappelen ter plaatse. En toch zijn er andere producten, zoals de pensioenplannen voor zelfstandigen, die er duidelijk op vooruitgaan.

Nog in de individuele levensverzekering gaat tak 23 - die bestaat uit producten waar de verzekerde de onderliggende beleggingen kiest en het met het rendement van zijn portefeuille verbonden risico draagt - erop vooruit zowel wat betreft nieuwe premies als wat betreft het totale volume. De groei van tak 23 is echter onvoldoende groot om de slechte resultaten van de individuele producten met gewaarborgde rentevoet op te vangen. Daar trappelen overigens niet alleen de nieuwe premies ter plaatse, ook het volume van de beheerde voorzieningen kende een terugval. Terwijl die in 2012 nog flirtten met zo'n 120 miljard, is dat cijfer in 2015 teruggelopen tot 115 miljard. Deze terugval wijst op een verder afkalven van de belangrijkste bron aan financiële middelen die de verzekeraars traditioneel terug in de economie pompen.

Andere vaststelling is dat de verzekeraars hun activa anders - en vooral ruimer - gaan spreiden. Ondanks de grotere kapitaallast die hiermee samenhangt, bezitten de verzekeraars iets meer aandelen en iets meer kredieten die ze toekennen aan verschillende types economische actoren. De obligatieportefeuille is daarmee iets minder dik geworden, maar blijft wel veruit de belangrijkste van hun financiële activa.

Als het aantal verrichtingen krimpt, terwijl de structuren van de markt blijven wat ze zijn, dan valt dit negatief uit voor de ratio's die de verhouding tussen kosten en activiteitsvolume vertalen. En zo gaat het de verkeerde kant uit met de ratio's inzake personeelskosten, andere algemene kosten of commissielonen. Het gaat niet om een uitschuiver die te wijten is aan de intrinsieke ontwikkeling van deze uitgavenposten, maar aan het incassoverlies of de erosie van de provisies, waarvan hierboven al sprake was.

Voor het vierde opeenvolgende jaar daalt de rendabiliteit van de sector. Nochtans is dat cijfer slechts de eindsom van uiteenlopende tendensen al naargelang de tak: de levensverzekering komt ternauwernood uit op een rendement van 0,1% op het volume van de beheerde activa, terwijl de schadeverzekeringen een resultaat neerzetten dat getuigt van het goede beheer van de indicatoren eigen aan die sector. Hoe het ook zij, de markt geeft blijk van dynamisme. In tien jaar tijd heeft de top vijf van de sector aan belang ingeleverd tegenover de achtervolgers. Wat nog maar eens bewijst dat de consument de meester van het spel blijft, ook wanneer de vraag ter plaatse trappelt.

Wauthier Robyns
cia@assuralia.be

2. Premie-inkomsten en marktaandeel

2.1. Premie-inkomen

	Incasso's in miljoen euro		Nominale groei (%)	
	2014	2015	2014/2013	2015/2014
Ongevallen, behalve AO	408	401	-1,7%	-1,6%
Arbeidsongevallen	1.136	1.096	-0,9%	-3,5%
Wet van 1971	992	963	-0,7%	-2,9%
Wet van 1967	145	133	-2,2%	-8,0%
Ziekte	1.445	1.500	2,7%	3,8%
Motorrijtuigen	3.636	3.681	1,5%	1,2%
Voertuigcasco	1.394	1.410	0,7%	1,2%
BA-motorrijtuigen	2.242	2.271	2,0%	1,3%
Brand	2.732	2.768	2,5%	1,3%
Woningen	1.750	1.769	3,1%	1,1%
Andere eenvoudige risico's	507	524	2,9%	3,5%
Speciale risico's	475	474	-0,2%	-0,2%
Algemene BA	881	902	1,9%	2,4%
Andere BOAR	1.227	1.257	4,8%	2,5%
Transport	187	187	-4,4%	0,4%
Krediet-Borgtocht	168	173	-3,1%	2,9%
Diverse geldelijke verliezen	163	156	10,0%	-4,4%
Rechtsbijstand	484	505	9,8%	4,4%
Hulpverlening	225	235	5,5%	4,7%
Totaal niet-leven	11.465	11.806	1,8%	1,2%
Leven individueel	11.619	10.534	4,8%	-9,3%
GewaARBorgde rente (takken 21-22)	8.814	7.242	8,1%	-17,8%
Beleggingsfondsen (tak 23)	2.435	2.932	-8,6%	20,4%
Kapitalisatieverrichting (tak 26)	371	360	35,5%	-2,9%
Leven groep	4.929	5.106	-9,2%	3,6%
GewaARBorgde rente (tak 21)	4.821	4.998	-9,5%	3,7%
Beleggingsfondsen (tak 23)	107	108	7,0%	0,6%
Totaal leven	16.548	15.640	0,0%	-5,5%
Totaal niet-leven en leven	28.013	27.246	0,7%	-2,7%

(*) Bedragen op basis van een gemeenschappelijke steekproef voor 2014 en 2015. De cijfers voor 2014 kunnen daardoor enigszins afwijken van die uit de vorige studie.

Europese Unie (*)				
Totaal niet-leven	425.047	425.004	0,2%	0,0%
Totaal leven	678.911	687.583	5,7%	1,3%
Totaal niet-leven en leven	1.103.959	1.112.586	3,5%	0,8%

(*) De 28 lidstaten van de EU
2015: voorlopige cijfers Insurance Europe.

Methodologie

De incasso-enquête heeft alleen betrekking op de directe verzekeringsoverdrachten in België. De rechtstreekse verzekering in het buitenland en de aangenomen herverzekering zijn dus niet in aanmerking genomen. De enquête is uitgevoerd op basis van een gemeenschappelijke steekproef voor de jaren 2014 en 2015, die representatief is voor vrijwel de hele Belgische verzekeringsmarkt, met inbegrip van de niet bij Assuralia aangesloten ondernemingen en de Belgische bijkantoren van in de Europese Gemeenschap gevestigde bedrijven die niet door de NBB worden gecontroleerd. De overdrachten die in ons land via vrije dienstoverdracht worden gesloten vanuit een ander land van de Europese Economische Ruimte, zijn echter niet in de enquête opgenomen.

Leven nooit zo laag sinds 2003

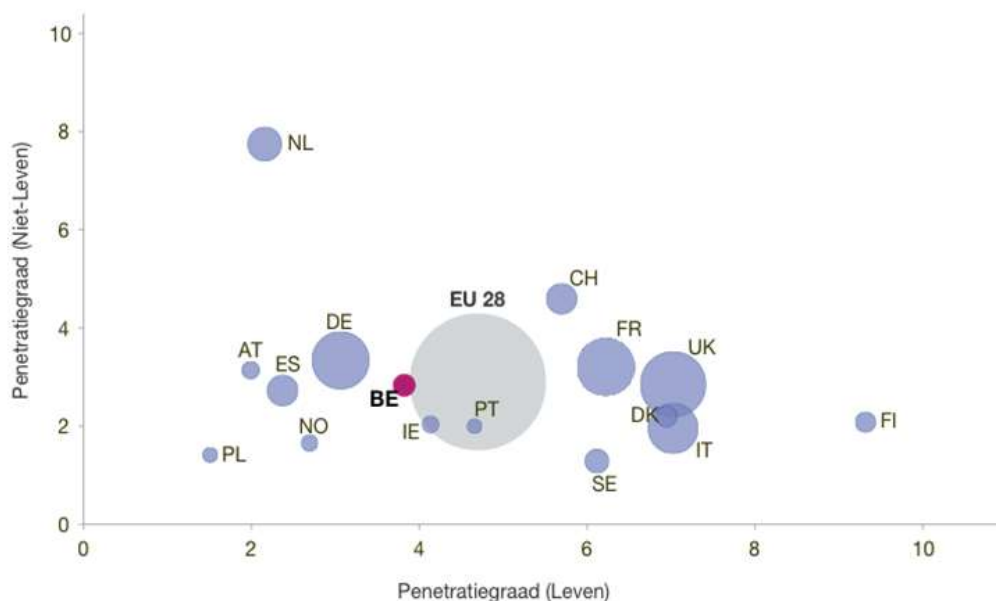
2015 kende een lichte nominale daling van het incasso ten belope van 2,7 % van het totale volume van de rechtstreekse zaken in België, na de lichte stijging met 0,7 % in 2014. Het premie-inkomen komt zo uit op 27,2 miljard euro, tegenover 28 miljard het jaar voordien. In 2015 is het totale premievolume zelfs teruggevallen tot het laagste niveau sinds 2003. Het hoogste premie-inkomen van de laatste dertien jaar werd in 2005 genoteerd, toen het bijna 34 miljard euro bedroeg.

In Niet-Leven zet de nagenoeg lineaire groei zich verder door met een stijging van 1,2 % in 2015. De levensverzekering daalt met 5,5 % in 2015 nadat ze in 2014 stabiel was gebleven.

De daling van 2,7 % van het totale premie-inkomen is dus toe te schrijven aan de daling van de premie-inkomens leven. Het hoe en waarom van deze daling wordt verder besproken in het gedeelte Verzekeringen Leven.

Penetratiegraad van de verzekering in de economie in Europa (2015)

(Bron: Insurance Europe)

2.2. Marktaandelen

Positie 2015	Verschuiving t.o.v. 2014	Groep	Totaal	Totaal Niet-Leven	Totaal Leven
1		AG Insurance	20,8	16,0	24,4
2		AXA	14,2	18,5	10,9
3	↑1	Ethias	9,0	11,2	7,4
4	↓1	KBC	8,7	8,5	8,9
5		Belfius	6,1	5,2	6,8
6	↑1	P&V	5,9	6,3	5,6
7	↓1	Allianz	5,4	5,1	5,6
8		Baloise	4,8	6,8	3,3
9		ERGO - DKV - DAS	4,0	5,0	3,2
10	↑1	Delta Lloyd	3,3	0,0	5,7
11	↓1	Argenta	3,1	1,1	4,6
12	↑1	Generali	2,3	1,8	2,7
13	↓1	NN	1,9	1,2	2,4
14		Federale	1,2	1,8	0,9
15		Fidea	0,9	1,6	0,4
		Top 15	91,6	90,1	92,8

3. Beleggingen en financiële opbrengsten

Methodologie

Voor het onderzoek van de balansen en de resultaten van de ondernemingen baseert Assuralia zich op de verrichtingen van de aan het toezicht van de Nationale Bank van België (NBB) onderworpen ondernemingen (ondernemingen naar Belgisch recht en Belgische bijkantoren van ondernemingen die buiten de EER gevestigd zijn).

Belgische bijkantoren van verzekeraars uit andere landen van de Europese Unie zijn dus niet in de studie opgenomen. Met de activiteiten van gespecialiseerde herverzekeraars (die uitsluitend de aangenomen herverzekering beoefenen) is geen rekening gehouden, aangezien die niet onderworpen zijn aan de verplichtingen inzake rapportering aan de NBB.

In het geheel van de verrichtingen (leven en niet-leven) zijn opgenomen: de rechtstreekse verzekeringsverrichtingen in België en het buitenland, alsook de aangenomen herverzekeringsverrichtingen.

Met het oog op coherentie wordt er telkens een onderscheid gemaakt tussen de tak 23-beleggingen en de overige beleggingen. Tak 23-beleggingen worden immers altijd gewaardeerd tegen marktwaarde en gaan gepaard met boekhoudkundige "waardecorrecties" die uit de overige financiële opbrengsten moeten worden gehaald om de niet aan tak 23 toegerekende beleggingsrendementen correct te kunnen analyseren.

Om een beter begrip te hebben van de financiële rendabiliteit van de ondernemingen op jaarbasis worden de rendementen gewaardeerd op basis van de financiële opbrengsten ten opzichte van de gemiddelde marktwaarde van de beleggingen waarop ze betrekking hebben. Men gebruikt de gemiddelde marktwaarde omdat de boekwaarde immers meestal de beleggingsrendabiliteit overschat, aangezien ze geen rekening houdt met de latente meerwaarden.

3.1. Analyse van de beleggingen

De waardering van alle beleggingen "zonder tak 23" tegen hun boekwaarde geeft voor eind 2015 een volume van 228,8 miljard euro, tegenover 229,2 miljard euro eind 2014 (-0,2 %). Tijdens dezelfde periode is hun marktwaarde gedaald van 270 miljard euro in 2014 tot 264,6 miljard euro in 2015 (-2 %).

De daling van de marktwaarde en de boekwaarde tegenover vorig jaar is deels te verklaren omdat één onderneming, die in 2014 is opgenomen in de rapportering, sinds 2015 niet meer onderworpen is aan het toezicht van de NBB. Indien deze onderneming uit de cijfers van eind 2014 wordt gehouden, bedraagt de boekwaarde eind 2015 228,8 miljard euro, tegenover 228,7 miljard euro eind 2014. In marktwaarde zijn de beleggingen "zonder tak 23" dan gedaald van 269,4 miljard euro in 2014 tot 264,6 miljard euro in 2015 (-1,8 %).

Ondanks een daling ten opzichte van eind 2014 blijven de waargenomen latente meerwaarden hoog. Eind 2015 bedragen de latente meerwaarden 35,8 miljard euro, ten opzichte van 40,8 miljard euro aan latente meerwaarden eind 2014.

De daling van de latente meerwaarden in 2015 met 5 miljard euro heeft nagenoeg volledig betrekking op obligaties en andere vastrentende effecten. Eind 2015 bedragen de latente meerwaarden op obligaties 28,6 miljard euro tegenover 34 miljard euro eind 2014. Deze daling is toe te schrijven aan de lichte stijging van de rentevoeten van voornamelijk Belgische

overheidsobligaties ten opzichte van eind 2014. Nadat de rentevoeten van voornamelijk Belgische overheidsobligaties in het eerste kwartaal van 2015 de dalende lijn van 2014 hebben verdergezet, zijn deze in het tweede kwartaal van 2015 sterk gestegen om per einde 2015 licht hoger te eindigen dan eind 2014.

De staatsschuldencrisis, die tot uiting gekomen is via aanzienlijke verschillen in de spreads tussen de langetermijnrente van sommige landen uit de Eurozone, benadrukt hoe broos de latente meerwaarden op obligaties zijn.

De latente meerwaarden op hypothecaire leningen, schuldvorderingen, deposito's en andere beleggingen zijn licht gedaald van 2,2 miljard euro eind 2014 naar 1,9 miljard euro eind 2015. De latente meerwaarden op de participaties zijn gestegen van 2 miljard euro eind 2014 naar 2,5 miljard euro eind 2015. Wat betreft de aandelen en de terreinen en gebouwen, noteerden de latente meerwaarden eind 2015 op een stabiel niveau in vergelijking met eind 2014.

Ontwikkeling en uitsplitsing van de beleggingen zonder tak 23

(in miljoen euro)

Marktwaaarde	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Terreinen en gebouwen	4.247	4.156	4.095	4.184	4.425	4.247	4.143	4.167
Participaties	13.859	15.888	15.059	13.965	14.484	15.858	17.470	17.724
Aandelen en andere effecten met variabele opbrengst	11.419	11.615	12.704	9.295	9.739	12.785	13.932	14.744
Obligaties en andere vastrentende effecten	135.575	153.465	165.078	172.047	193.112	185.671	207.622	199.517
Hypothecaire leningen, schuldvorderingen, deposito's en andere beleggingen	18.129	14.621	14.516	17.144	19.642	23.274	26.850	28.483
Totaal	183.229	199.745	211.452	216.635	241.402	241.835	270.017	264.634

Ontwikkeling en uitsplitsing van de beleggingen binnen tak 23

(in miljoen euro)

Marktwaaarde	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Terreinen en gebouwen	0	0	0	0	0	0	0	0
Participaties	0	0	0	0	0	22	22	20
Aandelen en andere effecten met variabele opbrengst	13.206	14.273	14.493	13.877	13.013	14.742	16.270	18.464
Obligaties en andere vastrentende effecten	4.206	3.925	4.030	3.546	9.008	10.676	11.562	10.937
Hypothecaire leningen, schuldvorderingen, deposito's en andere beleggingen	511	626	633	618	1.070	715	829	1.017
Totaal	17.923	18.824	19.156	18.041	23.091	26.155	28.682	30.438

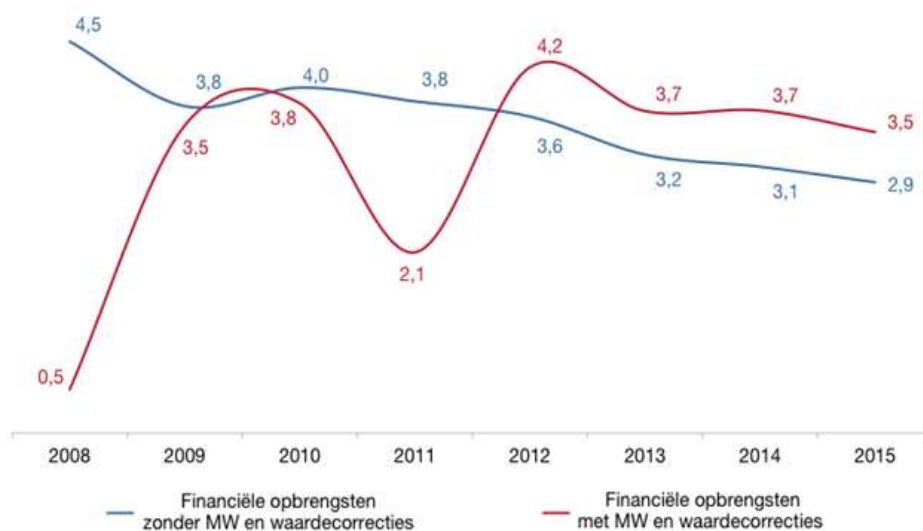
3.2. Financiële opbrengsten en beleggingsrendementen

Het totale rendement van de beleggingen met meerwaarden en waardecorrecties ligt in 2015 met 3,5 % iets lager dan in 2014 (3,7 %).

Het verschil tussen de rendementen vóór en na meerwaarden en waardecorrecties blijft ook in 2015 positief. Deze positieve situatie kan nog even bestendig worden op voorwaarde dat de huidige activa hun maturiteitsdatum nog niet bereikt hebben en de rentevoeten op hetzelfde lage niveau zouden blijven. Van zodra de activa hun maturiteitsdatum bereiken worden deze hoogstwaarschijnlijk vervangen door activa met een lager rendement. Een sterke stijging van de rentevoeten zou daarentegen leiden tot een daling van de obligatiemarkten en bijgevolg tot waardeverminderingen.

Niettegenstaande het verschil tussen de rendementen vóór en na meerwaarden en waardecorrecties ook in 2015 positief is, blijven de rendementen onder de grens van 4 % steken. Dit is lager dan de gemiddelde resultaten van de jaren vóór de financiële crisis van 2008.

Financiële opbrengsten / Gemiddelde marktwaarde beleggingen
(in %, zonder tak 23)

MW: meerwaarden

Beleggingen zonder tak 23: Netto financiële opbrengsten*(in miljoen euro)*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Obligaties	5.488	5.952	6.193	6.202	6.380	6.658	6.851	6.710
Aandelen	-6.731	-216	-80	-3.486	1.635	1.137	1.052	933
Deelnemingen	1.064	400	905	914	682	178	711	667
Terreinen en gebouwen	310	297	342	372	337	377	313	314
Andere (HL, vorderingen en deposito's)	740	283	430	442	592	676	561	612
Totaal beleggingen	871	6.716	7.790	4.444	9.625	9.025	9.487	9.236

HL : hypothecaire leningen

De netto financiële opbrengsten van de obligaties zijn licht gedaald van 6,9 miljard euro eind 2014 tot 6,7 miljard euro eind 2015. Het globale rendement van de obligaties is gedaald van 3,5 % eind 2014 tot 3,3 % eind 2015.

De ontwikkeling van aandelen blijft wisselvallig. Hun rendement volgt dat van de beursmarkten. De netto financiële opbrengsten van aandelen daalden lichtjes van 1 miljard euro eind 2015 tot 0,9 miljard euro eind 2014. Het globale rendement op de aandelen is in 2015 verder gedaald tot 6,6 %, tegenover 7,9 % in 2014.

Beleggingen zonder tak 23: Rendement netto financiële opbrengsten*(in % van de gemiddelde marktwaarde van de beleggingen)*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Obligaties	4,2	4,2	3,9	3,7	3,5	3,5	3,5	3,3
Aandelen	-38,4	-1,9	-0,7	-31,5	17,0	10,1	7,9	6,6
Deelnemingen	7,8	2,7	5,9	6,3	4,8	1,2	4,3	3,8
Terreinen en gebouwen	7,3	7,1	8,3	9,0	7,8	8,7	7,5	7,6
Andere (HL, vorderingen en deposito's)	5,0	1,7	3,0	2,8	3,2	3,2	2,2	2,2
Totaal beleggingen	0,5	3,5	3,8	2,1	4,2	3,7	3,7	3,5

HL : hypothecaire leningen

4. Commissielonen en kosten

4.1. Beheers- en administratiekosten

De beheers- en administratiekosten, of algemene kosten, blijven in 2015 status quo op 4,1 miljard euro. De toename van de beheerskosten in verband met acquisitie (+1,2 %) en de interne schadebeheerskosten (+2,5 %) wordt gecompenseerd door de afname van de administratiekosten (-1,5 %). De stabilisatie van de algemene kosten staat in contrast met de groei van de algemene kosten in het recente verleden. Vanaf 2010 tot en met 2014 werd namelijk jaarlijks een toename van 3 % of meer genoteerd.

De stabilisatie van de algemene kosten staat tegenover een afname met 1,9 % van de verdiende premies, een toename met 5,9 % van de uitkeringen en een toename van 1,3 % van de technische voorzieningen.

De jaarrekening voorziet in een dubbele uitsplitsing van de algemene kosten. Het aandeel van de personeelskosten binnen het totaal van de algemene kosten daalt lichtjes, van 55 % van het totaal in 2014 tot 54,8 % in 2015.

Uitsplitsing van de beheers- en administratiekosten in 2015
(met 2014 ter vergelijking)
(in miljoen euro)

Per bestemming	2015				2014
	Technische rekening		Niet-technische rekening	Totaal	Totaal
	Niet-Leven	Leven			
Beheerskosten i.v.m. acquisitie	851	262	-	1.113	1.100
Interne schadebeheerskosten	950	109	-	1.059	1.033
Administratiekosten	1.147	603	-	1.750	1.776
Beleggingsbeheerskosten	35	130	23	188	188
Totaal	2.983	1.103	23	4.109	4.098
Per aard					
Personeel	-	-	-	2.250	2.254
Andere bedrijfskosten	-	-	-	1.859	1.843
Totaal	-	-	-	4.109	4.098

4.2. Commissielonen

De commissielonen aan de tussenpersonen bedragen in totaal 3.285 miljoen euro in 2015, wat 86 miljoen euro meer is dan in 2014 (+2,7 %). De verdiende premies dalen in 2015 met 1,9 % ten opzichte van 2014. Hierdoor stijgt het aandeel van de commissielonen in de verdiende premies van 10,2 % in 2014 tot 10,7 % in 2015.

De sterkste toename van de commissieloonratio's geldt voor de Directe zaken in het buitenland voor Niet-Leven. De absolute commissielonen nemen sterk toe in vergelijking met de toename van de verdiende premies.

De verrichtingen Leven individueel takken 21-22-26 kennen eveneens een betekenisvolle stijging van de commissieloonratio van 7,8 % in 2014 tot 9,1 % in 2015. Zoals kan afgeleid worden uit de tabel dalen de commissielonen in absolute waarde met 4,8 %, terwijl de verdiende premies

afnemen met 18 %. Gezien in leven de commissielonen niet alleen toegekend worden op basis van de nieuwe productie maar ook op basis van de portefeuille, kennen de commissielonen en de verdiende premies niet noodzakelijk een gelijkaardige evolutie.

Premies en commissielonen
(in miljoen euro)

	Verdiende premies		Commissielonen		Verhouding (in %)	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
BOAR (*)	9.569	9.733	1.584	1.610	16,6	16,5
AO Wet van 1971 (*)	991	964	67	67	6,8	6,9
Leven individueel tak 21-22-26 (*)	8.815	7.231	689	656	7,8	9,1
Leven individueel tak 23 (*)	2.398	2.849	123	138	5,1	4,9
Leven groep takken 21/23 (*)	4.948	5.094	75	78	1,5	1,5
Directe zaken in buitenland (Niet-Leven)	3.407	3.760	425	532	12,5	14,1
Directe zaken in buitenland (Leven)	72	78	8	8	11,3	9,7
Totaal van de verrichtingen (**)	31.278	30.698	3.199	3.285	10,2	10,7

(*) Directe zaken in België

(**) Inclusief directe zaken in het buitenland en aangenomen herverzekering

4.3. Totaal van de kosten en commissielonen

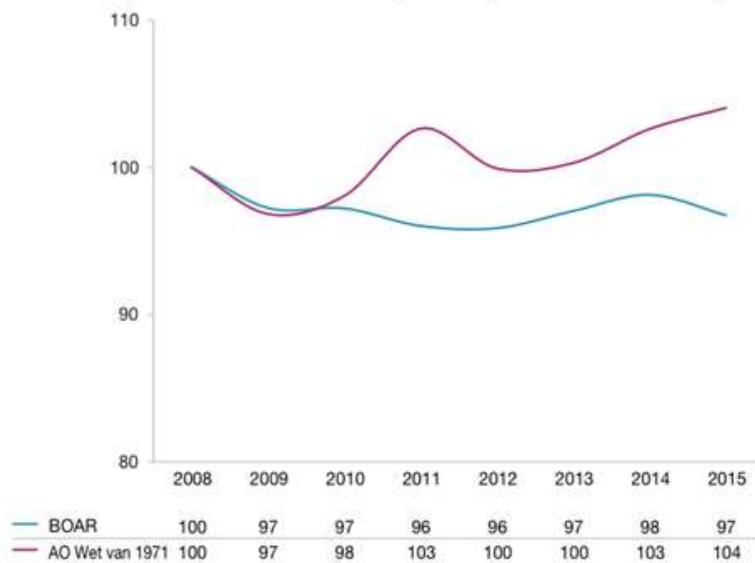
In 2015 dalen de personeelskosten met 0,2 % tot 2.250 miljoen euro. Aangezien de verdiende premies met 1,9 % dalen, nemen de personeelskosten in functie van de verdiende premies in 2015 toe. In combinatie met de toenames van de commissielonen (+2,7 % tot 3.285 miljoen euro) en de andere bedrijfskosten (0,9 % tot 1.859 miljoen euro) geeft dit in 2015 een toename van de kosten en commissielonen in functie van de verdiende premies met 0,8 procentpunt tot 24,1 %.

Ontwikkeling van de kosten en commissielonen voor alle activiteiten samen
(in % van de verdiende premies)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Commissielonen	8,2	8,3	8,3	8,5	8,5	9,9	10,2	10,7
Personeelskosten	6,1	6,2	6,1	6,2	5,9	6,9	7,2	7,3
Andere bedrijfskosten	4,8	4,3	4,5	4,7	4,4	5,3	5,9	6,1
Commissielonen en algemene kosten	19,1	18,8	18,9	19,4	18,8	22,1	23,3	24,1

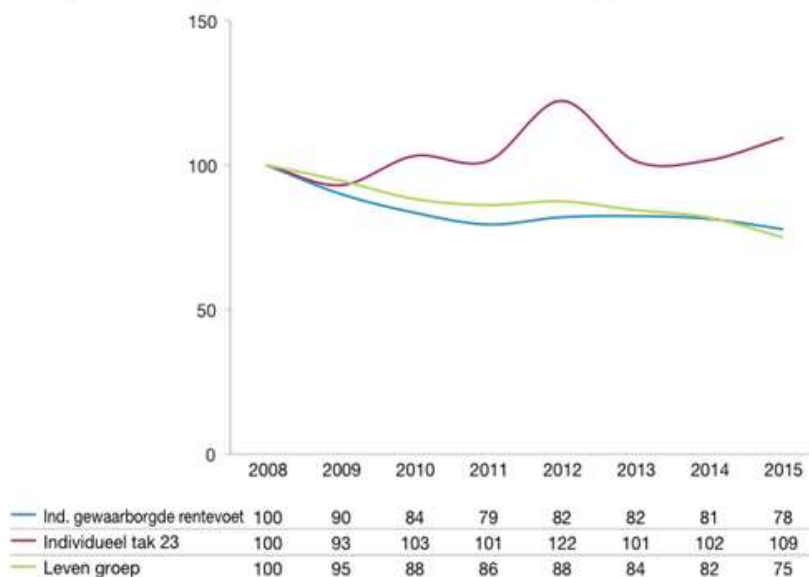
Volgende grafiek geeft de evolutie van het relatieve gewicht van de kosten en commissielonen in functie van de verdiende premies voor de BOAR-verrichtingen en de arbeidsongevallenverrichtingen. Van 2008 naar 2015 daalt het relatieve gewicht van kosten en commissielonen bij de BOAR-verrichtingen en stijgt het bij de arbeidsongevallenverrichtingen.

Ontwikkeling van het relatieve gewicht van de commissielonen en algemene kosten
(in % van de verdiende premies, index: 2008 = 100)

Voor de individuele verzekeringen met gewaarborgde rentevoet en voor de groepsverzekering daalt het relatieve gewicht van de kosten en commissielonen aanzienlijk in de periode 2008-2015. Bij de individuele levensverzekeringen tak 23 fluctueert het relatieve gewicht van de kosten en commissielonen in de periode 2008-2015, maar ligt hoger in 2015 dan in 2008.

Ontwikkeling van het relatieve gewicht van de commissielonen en algemene kosten
(in % van de gemiddelde technische voorzieningen, index: 2008 = 100)

5. Rendabiliteit

Methodologie

Voor het onderzoek van de balansen en de resultaten van de ondernemingen baseert Assuralia zich op de verrichtingen van de aan het toezicht van de NBB onderworpen ondernemingen (ondernemingen naar Belgisch recht en Belgische bijkantoren van ondernemingen die buiten de EER gevestigd zijn).

In het geheel van de verrichtingen (leven en niet-leven) zijn opgenomen: de rechtstreekse verzekeringsverrichtingen in België en het buitenland, alsook de aangenomen herverzekeringsverrichtingen.

5.1. Synthese van de resultatenrekening

De resultatenrekening bevat drie aparte onderdelen: de technische rekeningen niet-leven en leven en de niet-technische rekening.

De **technische rekeningen** omvatten alle technische en financiële elementen die rechtstreeks aan de verzekeringsactiviteiten gekoppeld zijn.

De **niet-technische rekening** omvat alle andere posten, zoals de financiële opbrengsten uit het eigen vermogen, de belastingen op het resultaat of de uitzonderlijke elementen die niet rechtstreeks aan de verzekeringsverrichtingen toe te schrijven zijn.

De technisch-financiële rendabiliteitsratio's en de ratio's op basis van de niet-technische rekening worden, tenzij anders vermeld, uitgedrukt in procent van het totaal van de in niet-leven (of "schade") en leven verdiende premies. In 2015 bedragen de totale verdiende premies voor het geheel van alle activiteiten 30,7 miljard euro, tegenover 31,3 miljard euro in 2014.

5.1.1. Technische rekening niet-leven

De **technische rekening niet-leven** omvat de directe zaken in België (BOAR en arbeidsongevallen), de directe zaken in het buitenland en de aangenomen herverzekeringsverrichtingen. In 2015 heeft de onderzochte steekproef betrekking op een volume verdiende premies van 15,4 miljard euro voor het geheel van die verrichtingen, tegenover 15 miljard euro in 2014.

Het netto technisch-financiële saldo bedraagt 1,550 miljard euro in 2015 (tegenover 1,484 miljard euro in 2014), dit is 10,1 % van de verdiende premies (tegenover 9,9 % in 2014). Het netto technisch-financiële saldo bereikt hiermee opnieuw het niveau van vóór de financiële crisis van 2008, toen het meer dan 10 % bedroeg.

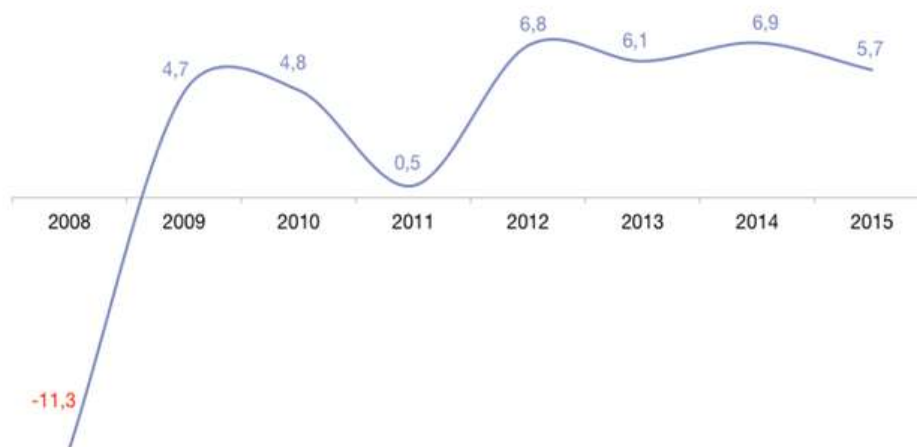
5.1.2. Technische rekening leven

De **technische rekening leven** omvat alle levensverzekeringsverrichtingen in België (leven individueel en leven groep, hoofdovereenkomst en aanvullende verzekering), de directe zaken in het buitenland en de aangenomen herverzekeringsverrichtingen.

De verdiende premies voor de verrichtingen "leven" bedragen in 2015 15,3 miljard euro tegenover 16,3 miljard euro in 2014. Het effect van de verhoging van de premietaks op individuele levensverzekeringen in 2013 is nog steeds merkbaar: ten opzichte van 2012 zijn de verdiende premies in 2015 met 5,8 miljard euro (-27,3%) gedaald. Daarnaast kan de daling van de "premie-inkomsten" in leven worden verklaard door de aanhoudende lage renteomgeving, welke een impact heeft op de gegarandeerde rentevoeten die de verzekeraars kunnen bieden.

Voor **alle verzekeringsverrichtingen samen** vertoont de markt in 2015 een winst van 1,75 miljard euro in vergelijking met 2,16 miljard euro in 2014. De stijging van het technische resultaat van de verrichtingen in "niet-leven" heeft de belangrijke daling van het technische resultaat in "leven" niet kunnen compenseren. Uitgedrukt in procent van de verdiende premies, ligt de winst in 2015 op 5,7 %, iets onder het niveau van vorig jaar (6,9 %).

Geheel van de verrichtingen: netto technisch-financiële saldi
(in % van de verdiende premies)

5.1.3. Niet-technische rekening

De niet-technische rekening omvat alle andere posten van de resultatenrekening die niet rechtstreeks toe te rekenen zijn aan de verzekeringsverrichtingen.

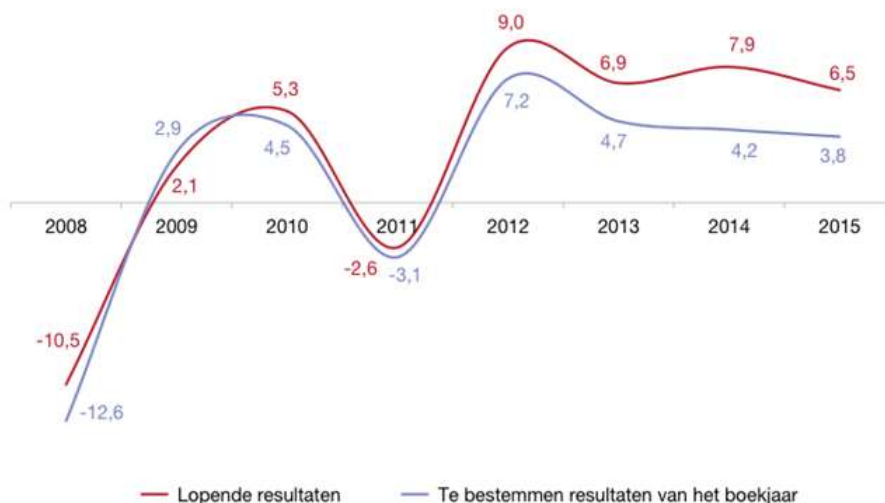
Lopend resultaat: netto technisch-financiële saldi, verhoogd met het saldo van de financiële opbrengsten van de niet-technische rekening en het saldo van de andere terugkerende opbrengsten en kosten die niet aan de verzekeringsactiviteit verbonden zijn.

Te bestemmen resultaat van het boekjaar: lopend resultaat, verhoogd met het saldo van de niet-recurrente opbrengsten en kosten (uitzonderlijke opbrengsten en kosten, nettobelastingen en netto-overdrachten van/naar de belastingvrije reserves).

Het lopende resultaat vóór belastingen is gedaald van 2,46 miljard euro in 2014 naar 2 miljard euro in 2015. In 2015 bedraagt het lopend resultaat 6,5 % van de verdiende premies (tegenover 7,9 % vorig jaar).

De ontwikkeling van het lopende resultaat is grotendeels te verklaren door de daling van het technische resultaat van het geheel van de verrichtingen in de activiteiten "leven" van 679 miljoen euro in 2014 naar 203 miljoen euro in 2015.

Lopende resultaten en te bestemmen resultaten van het boekjaar
(in % van de verdiende premies)

5.2. Evolutie van de boekhoudkundige resultaten

De boekhoudkundige resultaten van 2015 liggen iets lager dan deze van de jaren 2013 en 2014. Het boekjaar 2015 werd afgesloten met een netto winst van 1,172 miljard euro, tegenover een netto winst van 1,324 miljard euro eind 2014. Het positieve resultaat van de sector in 2015 is het resultaat van een gecumuleerde winst van 1,340 miljard euro en een gecumuleerd verlies van 169 miljoen euro.

Te bestemmen resultaten van het boekjaar
(in miljoen euro)

5.3. Eigen vermogen en rendabiliteit

Ontwikkeling van het eigen vermogen (in miljoen euro)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
"Boekwaarde"								
31/12	15.347	17.589	17.392	16.598	17.217	17.441	18.481	18.349
Gemiddelde	14.649	16.468	17.491	16.995	16.908	17.329	17.961	18.415
"Marktwaarde"								
31/12	15.894	20.630	20.745	18.984	20.568	22.087	25.311	25.555
Gemiddelde	18.494	18.262	20.688	19.865	19.776	21.327	23.699	25.433
Marktwaarde (Basis: Gemiddelde 2008 = 100)	100%	99%	112%	107%	107%	115%	128%	138%

Boekhoudkundig eigen vermogen: totaal van eigen vermogen en fondsen voor toekomstige dotaties, verminderd met de immateriële vaste activa en het niet-gestorte deel van het kapitaal.

Eigen vermogen volgens marktwaarde: boekhoudkundig eigen vermogen vermeerderd met de niet-obligatiegebonden netto latente meerwaarden.

Het "boekhoudkundige" eigen vermogen bedraagt 18,3 miljard euro eind 2015, dit is licht lager dan vorig jaar toen het 18,5 miljard euro bedroeg. Het ligt aldus 19,6 % hoger dan eind 2008.

Die "gunstige" ontwikkeling wat betreft de solvabiliteit van de ondernemingen tijdens de afgelopen jaren was maar mogelijk dankzij de massale injecties vanwege bestaande of nieuwe aandeelhouders om de bijzonder negatieve gevolgen van de resultaten van 2008 te compenseren. Verder hebben de verzekeringsondernemingen de voorbije jaren een belangrijk deel van het te bestemmen saldo overgedragen naar de balans om te voldoen aan de toenemende reglementaire behoeften aan solvabiliteitskapitaal.

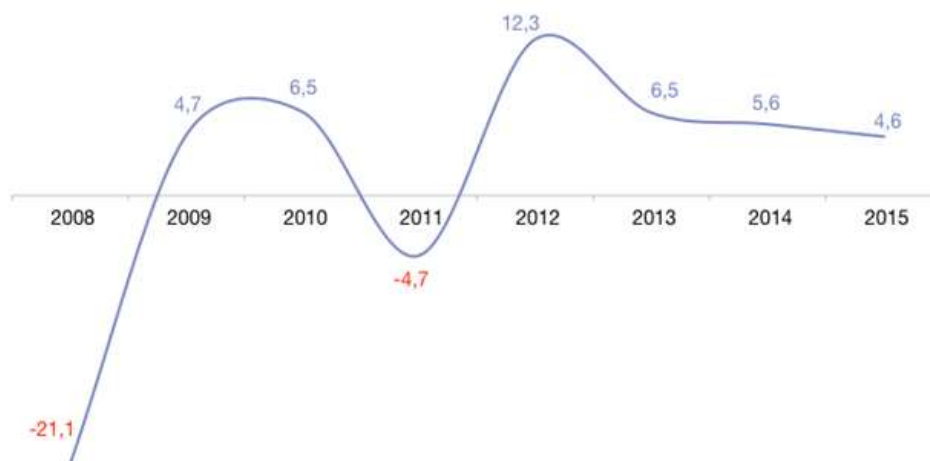
Eind 2015 ligt het eigen vermogen uitgedrukt in "marktwaarde", dit wil zeggen door alle niet-obligatiegebonden latente meerwaarden in het eigen boekhoudkundige vermogen op te nemen, 39 % hoger dan het eigen vermogen in boekwaarde. Dit impliceert een stijging ten opzichte van vorig jaar, toen die latente meerwaarden 37 % van het eigen vermogen in boekwaarde vertegenwoordigden. Dit wordt verklaard door de stijging van de niet-obligatiegebonden latente meerwaarden ten belope van 375 miljoen euro.

Het rendement op eigen vermogen (RoE) wordt gedefinieerd aan de hand van twee verschillende indicatoren.

Op basis van de eerste wordt dit gedefinieerd als de verhouding tussen het te bestemmen resultaat van het boekjaar enerzijds en de gemiddelde waarde van het eigen vermogen volgens marktwaarde anderzijds.

In 2015 bedraagt het RoE op basis van deze indicator 4,6 % tegenover 5,6 % in 2014 en 6,5 % in 2013. De lichte daling van het rendement ten opzicht van 2014 wordt hoofdzakelijk verklaard door de daling van de verdiende premies in de activiteiten leven (-1 miljard euro).

Rendabiliteit van het eigen vermogen *
(marktwaarde in %)

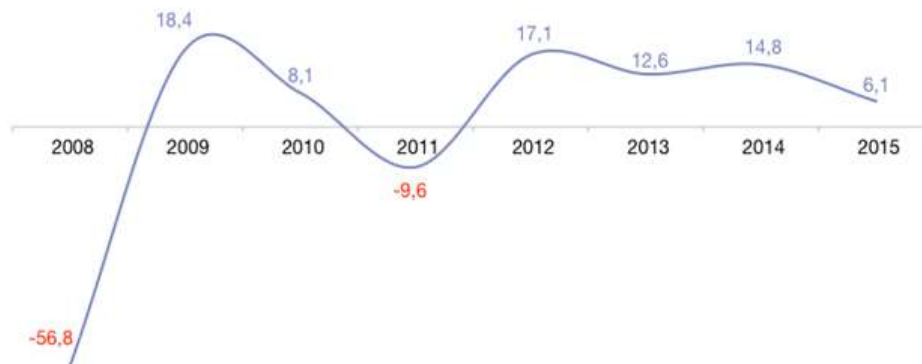

* Te bestemmen winst / Gemiddeld eigen vermogen aan "Marktwaarde"

Rendabiliteit van het eigen vermogen kan ook worden weergegeven met een tweede indicator, dit is de "netto vermogensvariatie" van de onderneming tussen het begin en het einde van elk boekjaar. Dit is de ratio van de som van het te bestemmen resultaat en de verandering van de toelaatbare latente meerwaarden over het gemiddelde van het eigen vermogen uitgedrukt in marktwaarde. De grafiek illustreert de grotere variabiliteit van de resultaten die op de tweede manier bepaald wordt.

Terwijl de netto vermogensvariatie in 2012 nog 17,1 % bedroeg, daalde die ratio voor 2013 tot 12,6 %. In 2014 is de netto vermogensvariatie gestegen tot 14,8 % door een significante stijging van de toelaatbare latente meerwaarden (+2,2 miljard euro). Ondanks een verdere stijging van de toelaatbare latente meerwaarden met 375 miljoen euro tegenover vorig jaar, daalt de op basis van die criteria gemeten rendabiliteit tot 6,1 % door een lager te bestemmen resultaat in 2015.

Rendabiliteit van het eigen vermogen *
(basis: netto vermogensvariatie, in %)

* Te bestemmen winst gecorrigeerd met de wijziging van de netto latente meerwaarden andere dan op obligaties / Gemiddeld eigen vermogen aan "Marktwarde"

De "netto vermogensvariatie", die de verzekeringsondernemingen zouden kunnen voorleggen als ze de IFRS-standaarden toepassen, moet natuurlijk met de grootste voorzichtigheid geïnterpreteerd worden aangezien hier het probleem van de betrouwbaarheid en de toepasselijkheid van de "fair value" enerzijds en dat van de "boekhoudkundige mismatch" anderzijds rijst.

De ratio omvat immers de wijzigingen van de latente meer- en minderwaarden op activa, maar niet het equivalent ervan op passiva, die gewaardeerd worden op basis van hun historische waarde of op basis van de afgeschreven kostprijs.

De ondernemingen die over een ALM-beheer beschikken dat zorgt voor een adequate verbinding tussen activa en passiva, zouden de variabiliteit van die ratio moeten doen dalen. Deze variabiliteit zou dan idealiter enkel een weergave mogen zijn van de economische mismatches, die op hun beurt weergeven in welke mate de ondernemingen aan risico's blootstaan, en niet langer een boekhoudkundige mismatch zoals dit momenteel het geval is.

Dit kan echter slechts bewaarheid worden als in het raam van de IFRS-normen en in het raam van Solvency II de definitie van "marktwarde" van de passiva ook rekening houdt met het economische model dat eigen is aan de verzekeringsactiviteiten op lange termijn en dit via de integratie van juiste anticyclische maatregelen in de balansevaluatie.

6. Solvabiliteit

Methodologie

Technische voorzieningen: reserves aangelegd door de onderneming ter nakoming van de verzekerings- of herverzekeringsverplichtingen die op haar rusten ten aanzien van de verzekeringnemers, de verzekerden of de begunstigen van verzekerings- of herverzekeringsovereenkomsten betreffende zowel de lopende als de vervallen overeenkomsten die nog niet volledig vereffend zijn. De waarde van technische voorzieningen is gelijk aan de som van een (1) beste schatting, (2) risicomarge en (3) replicating portfolios, ook genoemd "technische voorzieningen als geheel berekend".

Beste schatting van technische voorzieningen stemt overeen met het kansgewogen gemiddelde van de toekomstige kasstromen, waarbij rekening wordt gehouden met de tijdswaarde van geld (verwachte contante waarde van de toekomstige kasstromen) en gebruik wordt gemaakt van de relevante risicovrije rentetermijnstructuur. De kasstroomprognose die bij de berekening van de beste schatting wordt gebruikt, houdt rekening met alle instroom en uitstroom van kasmiddelen die nodig zijn om te voldoen aan de verzekerings- of herverzekeringsverplichtingen gedurende de looptijd ervan. De beste schatting wordt bruto berekend, zonder aftrek van de schuldvorderingen die voortvloeien uit herverzekeringsovereenkomsten en effectiseringsvehikels.

Risicomarge: marge bovenop de beste schatting van technische voorzieningen, berekend als de verdisconteerde kapitaalskost om te voldoen aan verzekeringsverplichtingen. De risicomarge wordt zodanig berekend dat de waarde van de technische voorzieningen gelijk is aan het bedrag dat verzekerings- of herverzekeringsondernemingen zouden vragen voor de overname en de nakoming van de verzekerings- of herverzekeringsverplichtingen.

Technische voorzieningen als geheel berekend: ook genoemd "replicating portfolios". Wanneer de toekomstige kasstromen in verband met verzekerings- of herverzekeringsverplichtingen op betrouwbare wijze kunnen worden gerepliceerd met behulp van financiële instrumenten met een waarneembare betrouwbare marktwaarde, wordt de waarde van technische voorzieningen in verband met die toekomstige kasstromen bepaald op basis van de marktwaarde van deze financiële instrumenten. In dit geval zijn geen afzonderlijke berekeningen van de beste schatting en de risicomarge vereist.

Beschikbaar eigen vermogen: de som van kernvermogen en aanvullend eigen vermogen.

Kernvermogen bestaat uit de volgende bestanddelen:

1° het positieve verschil van de activa ten opzichte van de opeisbare passiva, verminderd met het bedrag van de eigen aandelen die door de verzekerings- of herverzekeringsonderneming worden aangehouden.

2° achtergestelde passiva.

Dit bedrag aan kernvermogen bestaat uit verschillende eigenvermogens-instrumenten, zoals gewoon aandelenkapitaal, uitgiftepremies, het beginkapitaal van onderlinge verzekeringsondernemingen, achtergestelde ledenrekeningen, surplusfondsen, preferente aandelen, een reconciliatiereserve en gestorte achtergestelde verplichtingen.

Aanvullend eigen vermogen bestaat uit bestanddelen die geen kernvermogen vormen en die onmiddellijk kunnen worden opgevraagd om verliezen te compenseren. Aanvullend vermogen bestaat uit niet-gestort aandelen- of waarborgkapitaal dat niet is opgevraagd, kredietbrieven,

garanties, of andere juridisch bindende verplichtingen. Bij onderlinge verzekeringsverenigingen met variabele bijdragen kan het aanvullend eigen vermogen ook de suppletiebijdragen omvatten die zij van hun leden kunnen eisen in de volgende twaalf maanden. Wanneer een bestanddeel van het aanvullend eigen vermogens gestort of opgevraagd is, wordt het behandeld als een actief en maakt het geen deel meer uit van het aanvullend eigen vermogen.

Surplusfondsen: geaccumuleerde winsten die nog niet beschikbaar zijn gesteld voor uitkering aan de verzekeringnemers en de begunstigen. In België kan dit overeenkomen met het fonds voor toekomstige toewijzingen.

Reconciliatiereserve geeft onder meer de waarderingsverschillen weer tussen de statutaire balans en de Solvency II balans. De reconciliatiereserve zorgt ervoor dat het kernvermogen teruggebracht kan worden naar het verschil tussen activa en verplichtingen.

Tiers: het beschikbaar eigen vermogen wordt opgedeeld in verschillende 'tiers' die de kwaliteit aangeven van de componenten. De classificatie van eigen vermogensinstrumenten in tiers hangt af van verschillende kenmerken: capaciteit om verliezen te compenseren, rangorde tijdens liquidatie, looptijd, voorwaarden voor terugbetaling etc. Het kernvermogen wordt opgedeeld in Tier 1, Tier 2 en Tier 3, waarbij Tier 1 duidt op de hoogste kwaliteit en Tier 3 op de laagste kwaliteit.

Het Tier 1 kernvermogen wordt verder opgedeeld in Tier 1 'onbeperkt' en Tier 1 'beperkt' kernvermogen. Het Tier 1 'onbeperkt' kernvermogen omvat gewoon aandelenkapitaal, het beginkapitaal van onderlinge verzekeringsondernemingen, surplusfondsen en de reconciliatiereserve. Het Tier 1 'beperkt' kernvermogen omvat achtergestelde verplichtingen, preferente aandelen, achtergestelde ledenrekeningen en vermogensinstrumenten waarvoor een overgangsregeling van toepassing is.

Het aanvullend eigen vermogen wordt opgedeeld in Tier 2 en Tier 3.

In aanmerking komend eigen vermogen: het eigen vermogen dat overblijft na toepassing van de kwantitatieve grenzen op de verschillende tiers van het beschikbaar eigen vermogen. Deze kwantitatieve grenzen zijn een percentage van de solvabiliteitskapitaalvereiste (SCR) of de minimumkapitaalvereiste (MCR). Het in aanmerking komend eigen vermogen dat resulteert uit het toepassen van deze grenzen kan vervolgens worden gebruikt in de berekening van solvabiliteitsratio's (SCR en MCR ratio).

Solvabiliteitskapitaalvereiste (SCR): het minimale eigen vermogen dat verzekerings- en herverzekeringsondernemingen moeten aanhouden om te garanderen dat in ten hoogste in één op 200 jaren het kernvermogen onder nul kan zakken. Het solvabiliteitskapitaalvereiste wordt zo gekalibreerd dat rekening wordt gehouden met alle kwantificeerbare risico's waaraan een verzekerings- of herverzekeringsonderneming blootstaat (bv. risico's niet-leven, leven, ziekte, marktrisico's, kredietrisico's en operationele risico's).

Minimumkapitaalvereiste (MCR): het minimale eigen vermogen dat verzekerings- en herverzekeringsondernemingen moeten aanhouden om te garanderen dat in ten hoogste 15 op de 100 jaren het kernvermogen onder nul kan zakken. De MCR moet minimum 25 % en maximum 45 % van de SCR bedragen. De MCR heeft een absolute ondergrens van 2,5 miljoen euro voor niet-levensverzekeringsondernemingen, 3,7 miljoen euro voor levensverzekeringsondernemingen, 3,6 miljoen euro voor herverzekeringsondernemingen en 6,2 miljoen euro voor ondernemingen die gelijktijdig niet-levens- en levensverzekeringsactiviteiten uitoefenden.

Standaardformule: de formule waarmee de SCR wordt berekend volgens een gestandaardiseerde methode waarvan de kalibraties zijn vastgelegd in de Solvency II verordening.

Intern model: een aanpak waarbij alle risicomodules van de SCR worden berekend met een specifieke kalibratie die gepast is voor de onderneming in plaats van de standaardformule. Voor het gebruik van een intern model is de voorafgaande goedkeuring van de toezichthouder vereist.

Gedeeltelijk intern model: een aanpak waarbij sommige risicomodules van de SCR niet worden berekend met de standaardformule maar met een specifieke kalibratie die gepast is voor de onderneming. Gedeeltelijk interne modellen mogen worden gebruikt voor één of meerdere portefeuilles of voor alle activiteiten van de verzekerings- of herverzekeringsonderneming. Voor het gebruik van een gedeeltelijk intern model is de voorafgaande goedkeuring van de toezichthouder vereist.

Ondernemingsspecifieke parameters: verzekerings- of herverzekerings-ondernemingen mogen bij de berekening van bepaalde risicomodules binnen de standaardformule de parameters vervangen door parameters die specifiek zijn voor de betrokken onderneming. Deze mogelijkheid bestaat enkel voor de modules verzekeringstechnisch risico leven, niet-leven en ziektekosten. Ondernemingsspecifieke parameters worden gekalibreerd op basis van interne en relevante gegevens voor de onderneming met gebruikmaking van standaardmethodes. Voor het gebruik van ondernemingsspecifieke parameters is de voorafgaande goedkeuring van de toezichthouder vereist.

Samengestelde solvabiliteitsmarge (Solvency I): het eigen vermogen van de verzekeringsonderneming, vrij van elke voorzienbare verplichting. De samenstelling van die marge stoelt op een lijst van in aanmerking te nemen elementen, die reglementair vastgesteld is:

- ▶ Er wordt een onderscheid gemaakt tussen het expliciete deel van de marge (eigen vermogen, achtergestelde leningen, niet-technische reserves, suppletiebijdragen voor onderlinge maatschappijen, ...) en het impliciete deel (niet-afgeschreven acquisitiekosten in de voorzieningen leven, netto latente meerwaarden, ...).
- ▶ De elementen uit het expliciete gedeelte worden automatisch in aanmerking genomen, die van het impliciete gedeelte op verzoek van de onderneming en met goedkeuring van de NBB.
- ▶ Een gedeelte van de samengestelde marge dient voor de dekking van de activiteiten niet-leven en een ander gedeelte voor de dekking van de activiteiten leven.

Vereiste solvabiliteitsmarge (Solvency I): Bedragen van de samengestelde marge waarover de verzekeringsonderneming met betrekking tot haar activiteiten moet beschikken voor elk van de groepen niet-leven en leven. Die bedragen zijn berekend op basis van:

- ▶ de premies en de schadegevallen in de niet-levensverzekering;
- ▶ de premies, de schadegevallen en de voorzieningen voor definitieve renten in de arbeidsongevallen;
- ▶ de technische voorzieningen en het risicokapitaal in de levensverzekering;
- ▶ het risico dat de onderneming loopt wegens het aanwenden van afgeleide producten.

Criteria van EIOPA voor de indeling van verzekeringsondernemingen niet-leven volgens hun grootte (in euro):

Groot	> 1 miljard bruto premies
Middelgroot	0,1 miljard - 1 miljard bruto premies
Klein	< 0,1 miljard bruto premies

Criteria van EIOPA voor de indeling van verzekeringsondernemingen leven en gemengde verzekeringsondernemingen volgens hun grootte (in euro):

Groot	> 10 miljard bruto technische voorzieningen
Middelgroot	1 miljard - 10 miljard bruto technische voorzieningen
Klein	< 1 miljard bruto technische voorzieningen

6.1. Beschrijvende statistieken

Er zijn 63 ondernemingen naar Belgisch recht opgenomen in de onderstaande statistieken. Een vijftal ondernemingen naar Belgisch recht, die onder het toepassingsgebied van Solvency II vallen, hebben geen gegevens aan Assuralia gerapporteerd.

Een verzekeringsonderneming kan zijn solvabiliteitskapitaalvereiste (solvency capital requirement of SCR) berekenen met de standaardformule of een (gedeeltelijk) intern model. Eind 2015 berekenen twee ondernemingen de SCR met een volledig intern model en drie ondernemingen met een gedeeltelijk intern model. Het gros van de ondernemingen (92 %) berekent de SCR aan de hand van de standaardformule. Vier ondernemingen die de standaardformule gebruiken, passen ook ondernemingsspecifieke parameters toe. Deze parameters worden gebruikt voor de berekening van technische risico's.

Algemene basisinformatie over de ondernemingen

	Aantal ondernemingen	Percentage	Klein	Middelgroot	Groot
Berekeningsmethode van de SCR					
Standaardformule	58	92 %	40	13	5
Gedeeltelijk intern model	3	5 %	1	1	1
Volledig intern model	2	3 %	0	0	2
Gebruik van ondernemingsspecifieke parameters	4	6 %	2	2	0
Totaal	63	-	41	14	8

6.2. Solvency II balans

De Solvency II balans is een economische balans waarbij de activa worden gewaardeerd aan hun marktwaarde en de passiva worden berekend volgens een marktconsistente benadering (Solvency II regels). De activa zijde van de Solvency II balans bestaat grotendeels uit beleggingen met een vast rendement: 43,5 % overheidsobligaties, 19,2 % bedrijfsobligaties en -leningen, en 7,6 % andere leningen en hypotheekleningen. Aandelen en vastgoed bedragen respectievelijk 3,4 % en 2,8 % van de activa. De overige activa bestaan hoofdzakelijk uit deelnemingen in verbonden ondernemingen (1,9 %), cash (1,9 %), het deel van herverzekeraars in de technische voorzieningen (3 %), beleggingsfondsen (3,4 %) en uitgestelde belastingvorderingen (0,3 %).

De passiva zijde van de Solvency II balans bestaat voornamelijk uit technische voorzieningen leven (61,0 %), schade (5,0 %), ziekteverzekering (4,5 %) en tak 23-contracten (9,3 %). Overige verplichtingen betreffen uitgestelde belastingverplichtingen (1,1 %), financiële

verplichtingen (2,9 %) en achtergestelde verplichtingen die geen deel zijn van het eigen vermogen (1,1 %). Het kernvermogen (basic own funds) bedraagt 10,1 % van het balanstotaal. Er zijn aanpassingen aan de waardering van activa en passiva (-0,5 %) nodig opdat het verschil tussen activa en verplichtingen gelijk is aan het kernvermogen. Deze aanpassingen aan activa en passiva zijn voornamelijk te verwachten dividenden, uitkeringen en kosten vermindert met achtergestelde verplichtingen in het kernvermogen.

	Bedrag in miljoen euro	In % van balanstotaal
Activa: Totaal	320.656	100,00 %
Bedrijfsobligaties en -leningen	61.582	19,20 %
Overheidsobligaties	139.517	43,51 %
Aandelen	10.918	3,40 %
Deelnemingen in verbonden ondernemingen	6.071	1,89 %
Leningen en hypotheke	24.226	7,56 %
Vastgoed en materiële vaste activa	9.111	2,84 %
Cash	6.087	1,90 %
Herverzekeringen	9.675	3,02 %
Beleggingsfondsen	11.009	3,43 %
Uitgestelde belastingvorderingen	973	0,30 %
Andere	11.073	3,45 %
Activa voor overeenkomsten gekoppeld aan indexen of beleggingen	30.414	9,49 %
Verplichtingen: Totaal	289.679	90,34 %
Technische voorzieningen leven	195.593	61,00 %
Technische voorzieningen schade	16.104	5,02 %
Technische voorzieningen ziekteverzekering (analoog aan levensverzekering)	11.763	3,67 %
Technische voorzieningen ziekteverzekering (analoog aan schadeverzekering)	2.601	0,81 %
Uitgestelde belastingverplichtingen	3.519	1,10 %
Financiële verplichtingen	9.293	2,90 %
Andere achtergestelde verplichtingen	3.641	1,14 %
Deposito's van herverzekeraars	7.360	2,30 %
Andere	9.964	3,11 %
Technische voorzieningen - aan indexen of beleggingen gekoppelde verzekeringen	29.841	9,31 %
Aanpassingen aan activa en passiva	-1.541	-0,48 %
Kernvermogen	32.517	10,14 %
Gewoon aandelenkapitaal en verbonden uitgiftepremies	6.922	2,16 %
Preferente aandelen en verbonden uitgiftepremies	0	0,00 %
Kernvermogen van onderlinge maatschappijen	475	0,15 %
Surplusfondsen	267	0,08 %
Reconciliatiereserve	20.866	6,51 %
Achtergestelde verplichtingen	3.578	1,12 %
Netto uitgestelde belastingvorderingen	374	0,12 %
Andere vermogensbestanddelen (incl. overgangsregelingen)	36	0,01 %
Aanvullend eigen vermogen	287	0,09 %

6.3. Overzicht van de kapitaalvereisten

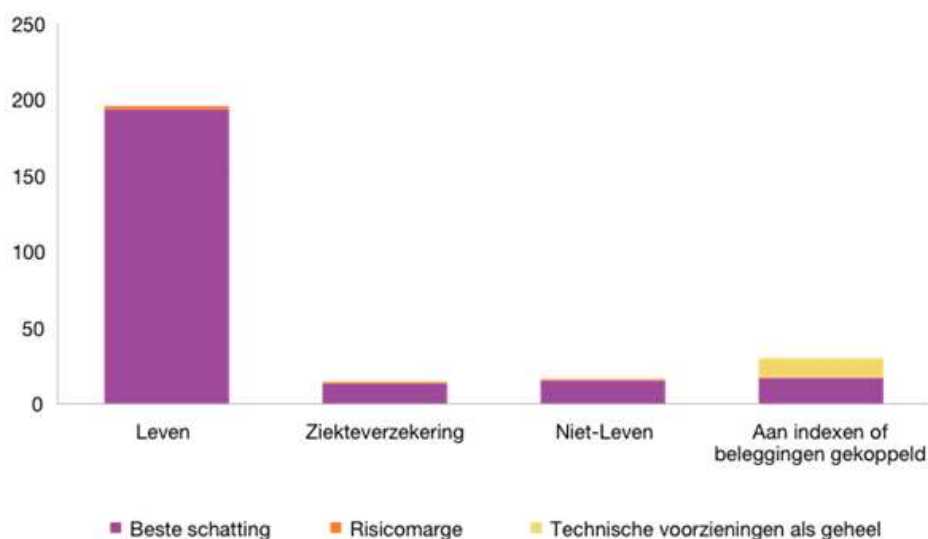
Zowel het vereist kapitaal als het in aanmerking komend eigen vermogen stijgt sterk onder Solvency II in vergelijking met Solvency I. Het vereist kapitaal stijgt van 10,2 miljard euro onder Solvency I naar 17,5 miljard euro onder Solvency II. Dit wordt voornamelijk verklaard doordat onder Solvency II, in tegenstelling tot onder Solvency I, ook kapitaal wordt vereist voor marktrisico's. Het in aanmerking komend eigen vermogen stijgt van 21,7 miljard euro onder Solvency I naar 32,7 miljard euro onder Solvency II. Dit is voornamelijk te verklaren doordat ongerealiseerde meerwaarden op activa en de knipperlichtvoorziening worden in aanmerking genomen bij de samenstelling van het eigen vermogen op de Solvency II balans. De SCR ratio voor de verzekeringssector bedraagt 186 %. De MCR ratio, die het in aanmerking komend eigen vermogen afzet ten opzicht van het absoluut minimum aan vereist kapitaal, bedraagt zelfs 380 %. De Belgische verzekeringssector heeft dus een zeer comfortabele marge bovenop het vereist kapitaal van Solvency II.

	Solvency I in miljoen euro	Solvency II	
		SCR in miljoen euro	MCR in miljoen euro
Vereist kapitaal	10.153	17.554	8.004
In aanmerking komend eigen vermogen	21.658	32.656	30.442
Surplus	11.505	15.102	22.438
Solvabiliteitsratio	213 %	186 %	380 %

6.4. Technische voorzieningen

Onder Solvency II worden de technische voorzieningen opgesplitst in een beste schatting en een risicomarge. Daarnaast zijn er ook technische voorzieningen die als een geheel worden berekend (replicating portfolios). De technische voorzieningen leven bedragen 195,6 miljard euro en zijn opgebouwd uit een beste schatting (193,5 miljard euro) en een risicomarge (2,1 miljard euro). De technische voorzieningen ziekteverzekering (14,4 miljard euro, waarvan 13,2 miljard euro beste schatting) en niet-leven (16,1 miljard euro, waarvan 15,1 miljard euro beste schatting) zijn beduidend minder omvangrijk dan de technische voorzieningen leven. De technische voorzieningen voor tak 23 contracten (aan indexen of beleggingen gekoppelde verzekeringen) bedragen 29,8 miljard euro en bevatten een risicomarge van 0,1 miljard euro.

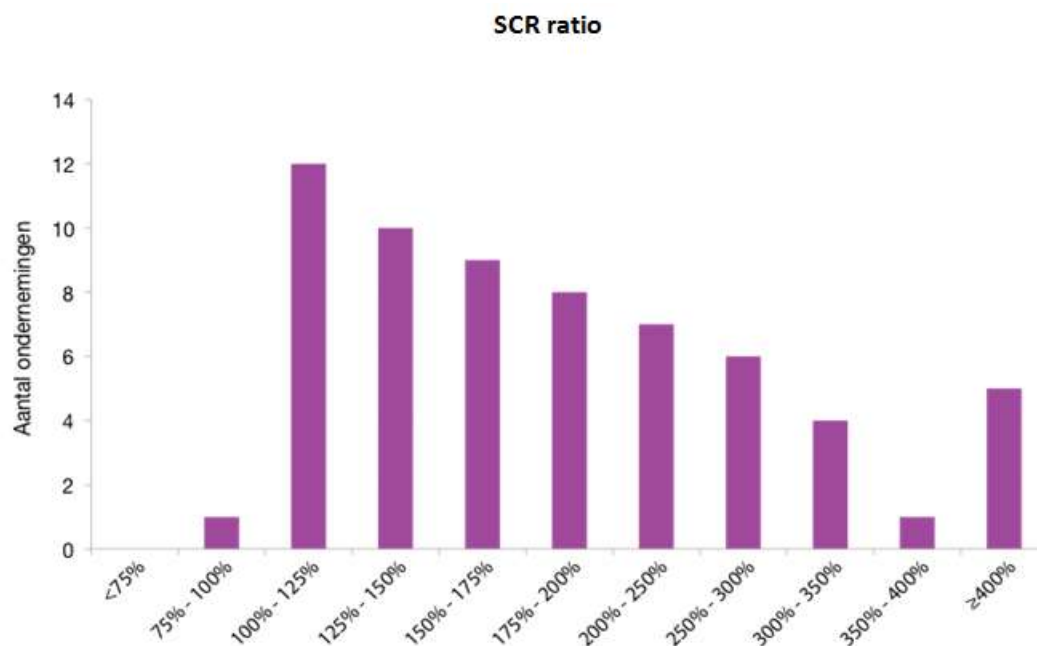
Technische voorzieningen
(in miljard euro)

6.5. SCR Ratio

6.5.1. Verdeling van de solvabiliteitsratio's

De solvabiliteitskapitaalvereiste (SCR) vertegenwoordigt het eigen vermogen dat ondernemingen moeten aanhouden om te garanderen dat in ten hoogste in één op 200 jaren het kernvermogen onder nul kan zakken. In principe is het toegelaten dat ondernemingen tijdelijk minder eigen vermogen aanhouden dan vereist volgens de SCR. De gemiddelde SCR ratio voor de Belgische verzekeringssector bedraagt 186%. 39 ondernemingen hebben een SCR ratio in het interval 100% - 200%. Nagenoeg alle verzekeringsondernemingen voldoen aan de solvabiliteitskapitaalvereiste. Maar liefst 23 ondernemingen hebben een SCR ratio groter dan 200 %.

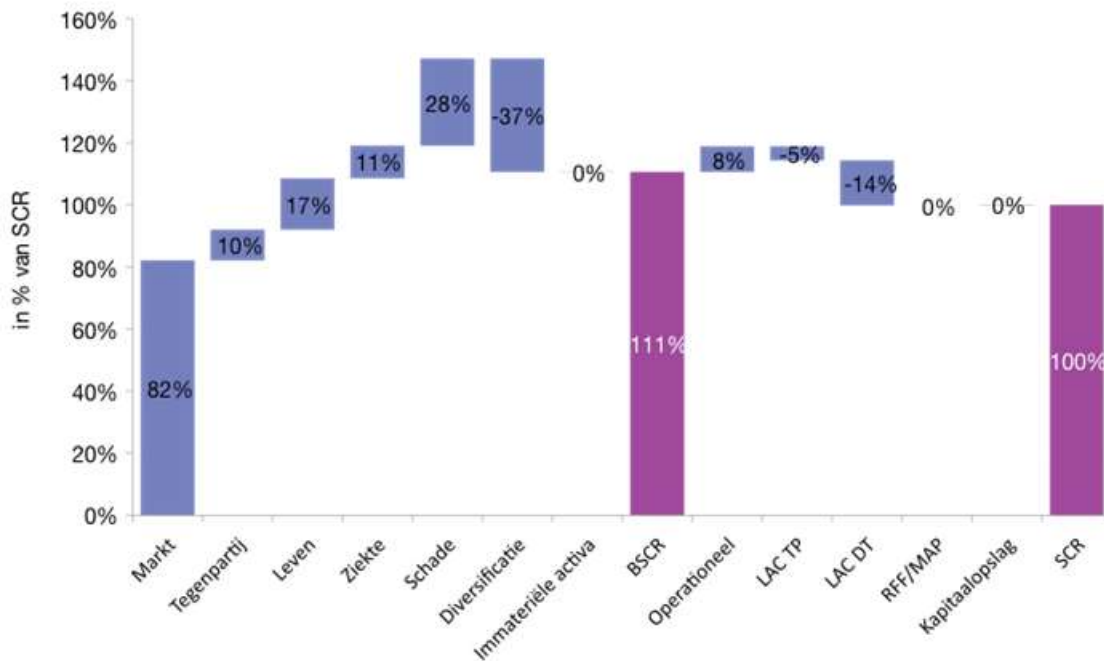
6.5.2. Gemiddelde SCR ratio's volgens grootte van de onderneming

De tabel geeft de gemiddelde SCR ratio in functie van de grootte van de onderneming weer. Grote verzekeringsondernemingen hebben een hogere SCR ratio (197,2 %) in vergelijking met middelgrote (156,9 %) of kleine (175,6 %) verzekeringsondernemingen.

6.5.3. Samenstelling van de SCR berekend volgens de standaardformule

De grafiek geeft het relatieve belang weer van de verschillende risicomodules en aanpassingen bij de berekening van de SCR. Deze grafiek omvat de gegevens van 61 verzekeringsondernemingen. De module marktrisico neemt met 82 % het belangrijkste aandeel in bij de berekening van de SCR. De bijdrage aan de kapitaalsvereiste door onderschrijvingsrisico's bedraagt 17 % voor levensverzekeringen, 11 % voor ziekteverzekeringen en 28 % voor schadeverzekeringen. De diversificatie-effecten tussen de risicomodules bedragen 37 % en verlagen de kernsolvabiliteitskapitaalvereiste (basic solvency capital requirement of BSCR) in aanzienlijke mate. Bovenop de BSCR bedraagt de kapitaalsvereiste voor de module operationeel risico 8 %. Het verliescompensatievermogen van technische voorzieningen (loss-absorbing capacity of technical provisions of LAC TP) is met 5 % vrij beperkt. Het verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen (loss-absorbing capacity of deferred taxes of LAC DT) bedraagt 14 % en wordt beperkt door de limiet die de NBB heeft opgelegd.

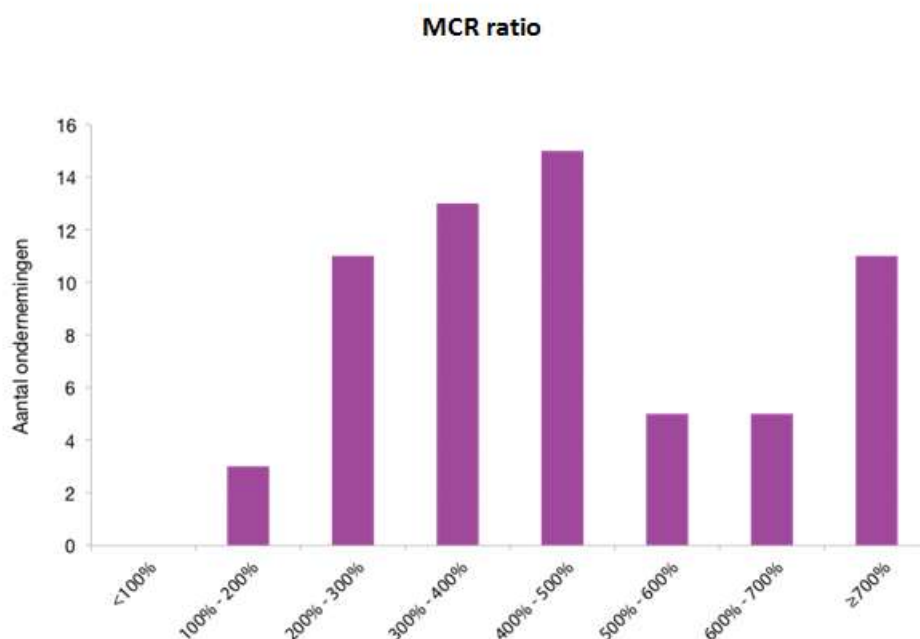
SCR berekend volgens de standaardformule

LAC TP = verliescompensatievermogen van technische voorzieningen
 LAC DT = verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen
 RFF/MAP = ring-fenced funds & matching adjustment portfolios

6.6. Verdeling van de MCR ratio's

De minimumkapitaalvereiste vertegenwoordigt het minimale eigen vermogen dat verzekeringsondernemingen moeten aanhouden. De gemiddelde MCR ratio voor de Belgische verzekeringssector bedraagt 380 %. Er is een grote spreiding merkbaar van MCR ratio's: ratio's kunnen variëren van kleiner dan 200 % tot groter dan 700 %. De meeste ondernemingen met een relatief lage MCR ratio (<200 %) moeten de absolute ondergrens van de minimumkapitaalvereiste toepassen. De absolute ondergrens bedraagt 2,5 miljoen euro voor niet-levensverzekeraars en 3,7 miljoen euro voor levensverzekeraars.

Grote verzekeringsondernemingen hebben een gemiddelde MCR ratio van 366 %. Deze ratio is zelfs nog aanzienlijk hoger voor kleine (495,5 %) en middelgrote ondernemingen (404,7 %). Zowel kleine, middelgrote als grote verzekeringsondernemingen hebben dus een zeer grote marge bovenop de MCR.

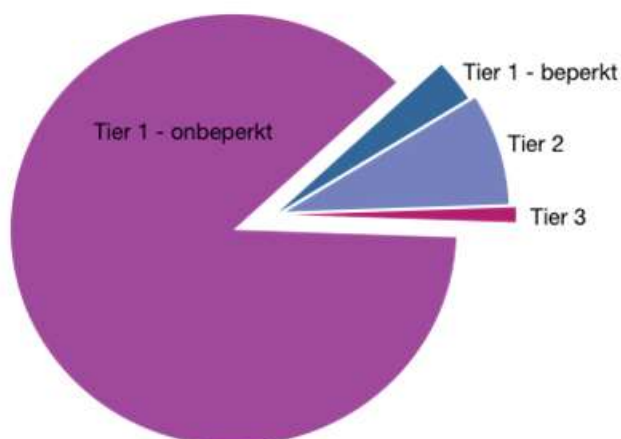
6.7. In aanmerking komend eigen vermogen

Het in aanmerking komend eigen vermogen om de SCR af te dekken bestaat voor 87 % uit onbeperkt Tier 1 (zie p. 21) eigen vermogen. Het onbeperkt Tier 1 eigen vermogen omvat gewoon aandelenkapitaal en uitgiftepremies, beginkapitaal of bijdragen van onderlinge maatschappijen, surplusfondsen en de reconciliatiereserve. Het beperkt Tier 1 eigen vermogen maakt slechts voor 3 % deel uit van het in aanmerking komend eigen vermogen en bestaat voornamelijk uit eeuwigdurende achtergestelde schulden.

Het Tier 2 eigen vermogen maakt voor 8 % deel uit van het in aanmerking komend eigen vermogen en bestaat voornamelijk uit achtergestelde schulden met een oorspronkelijke looptijd van ten minste tien jaar. Het Tier 2 eigen vermogen omvat ook het aanvullend eigen vermogen, dat voornamelijk bestaat uit suppletiebijdragen die onderlinge maatschappijen met variabele premies binnen het komende jaar van hun leden kunnen eisen.

Het in aanmerking komend eigen vermogen bestaat slechts voor 1 % uit Tier 3 eigen vermogen. Het Tier 3 eigen vermogen bestaat uit netto uitgestelde belastingvorderingen.

In aanmerking komend eigen vermogen om de SCR af te dekken

In aanmerking komend eigen vermogen in % van de SCR

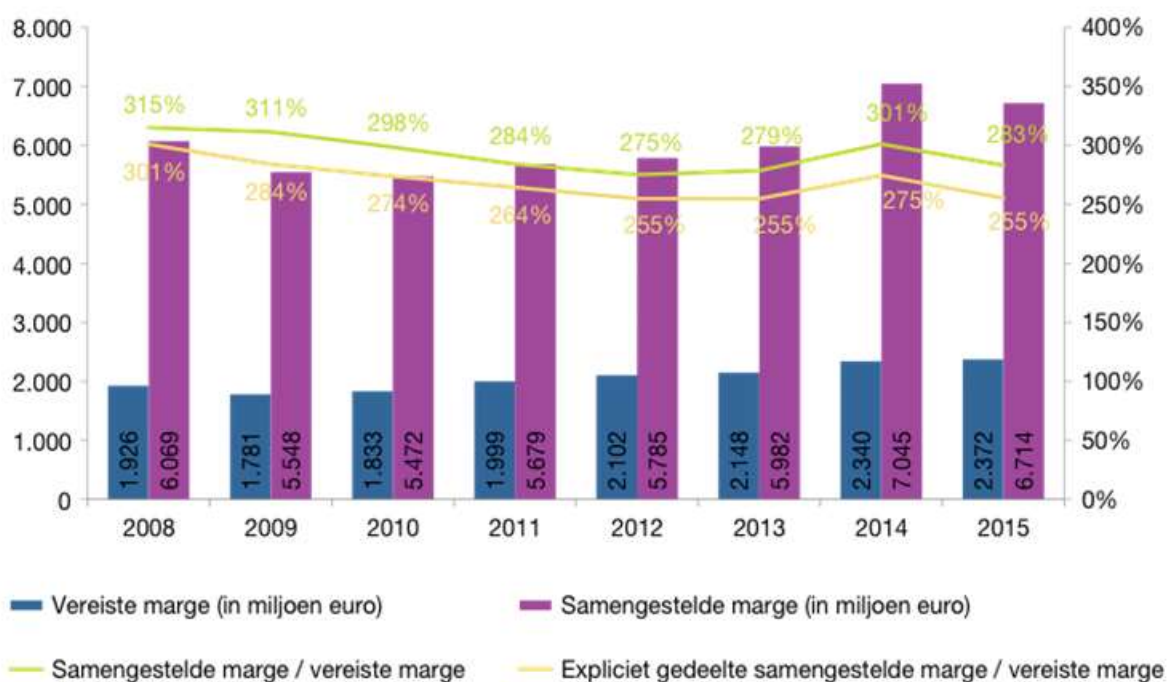

6.8. Solvency I marge

6.8.1. Solvency I marge: niet-leven

De grafiek geeft de Solvency I marge voor de verrichtingen niet-leven weer. De grafiek toont aan dat de vereiste marge over de periode 2014-2015 stijgt met 1,4 % tot 2.372 miljoen euro, terwijl de samengestelde marge daalt met 4,7 % tot 6.714 miljoen euro. Hierdoor daalt in 2015 de dekkinggraad van de marge niet-leven van 301 % naar 283 % van de vereiste marge. Per einde 2015 bedraagt het solvabiliteitsoverschot 4.342 miljoen euro.

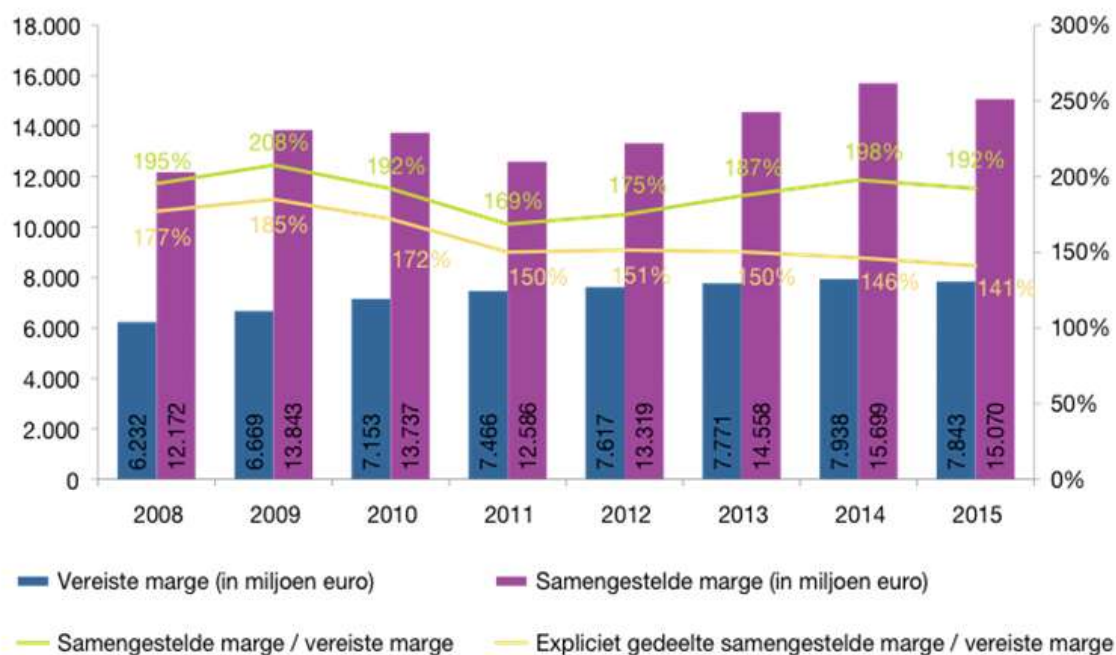
Vereiste en samengestelde marge niet-leven

6.8.2. Solvency I marge: leven

De vereiste marge voor de verrichtingen leven daalt in 2015 met 1,2 %. Voor alle ondernemingen samen bedraagt de vereiste marge in 2015 7.843 miljoen euro, tegenover 7.938 miljoen euro een jaar eerder. De daling van de samengestelde marge is groter, van 15.699 miljoen euro eind 2014 naar 15.070 miljoen euro eind 2015. De samengestelde marge daalt dus met 4,0 % in 2015. Hierdoor daalt de dekkinggraad leven van 198% in 2014 naar 192% in 2015.

Vereiste en samengestelde marge leven

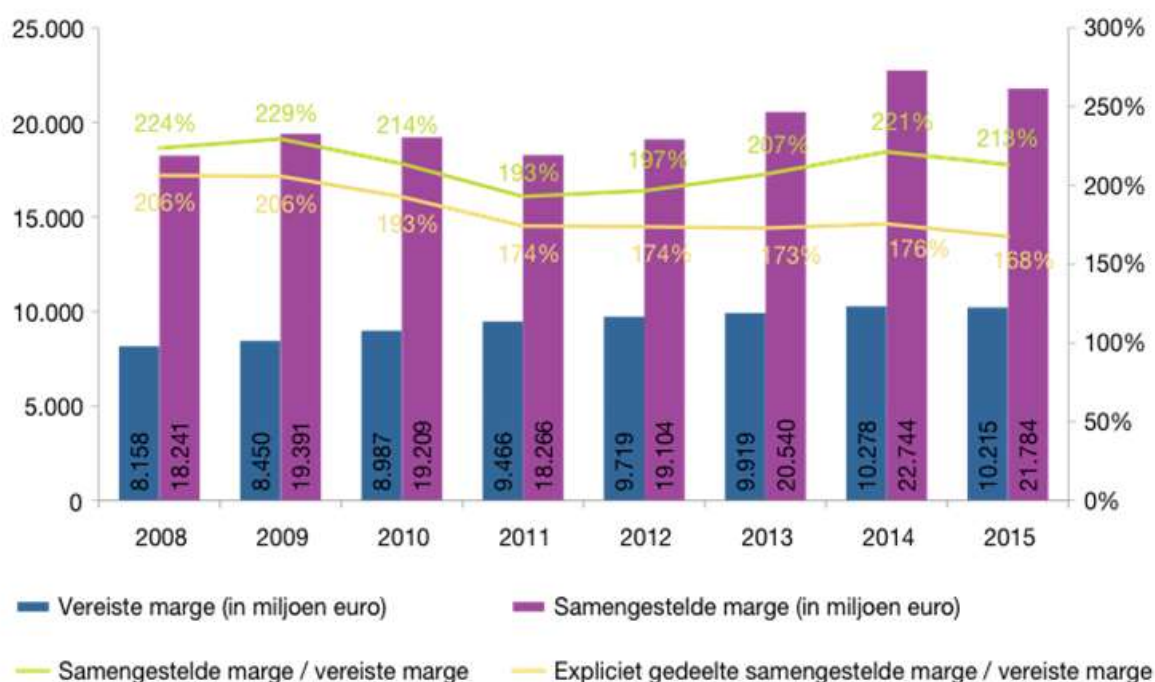

6.8.3. Solvency I marge: niet-leven en leven

In totaal moesten de ondernemingen eind 2015 een marge samenstellen van 10.215 miljoen euro, tegenover 10.278 miljoen euro eind 2014. De totale vereiste marge voor de verrichtingen leven en niet-leven daalt dus met 0,6 %. Tegelijk daalt ook de samengestelde marge van 22.744 miljoen euro eind 2014 naar 21.784 miljoen euro eind 2015. Dit is een daling met 4,2 % (tegenover een stijging van 10,7 % in 2014).

Wanneer beide elementen tezamen worden beschouwd, constateren we dat de dekkingsratio in 2015 is gedaald tot 213 %, terwijl die in 2014 221 % bedroeg.

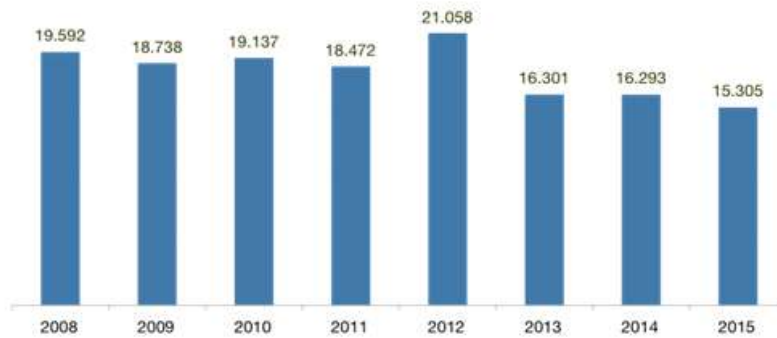
Vereiste en samengestelde marge niet-leven en leven

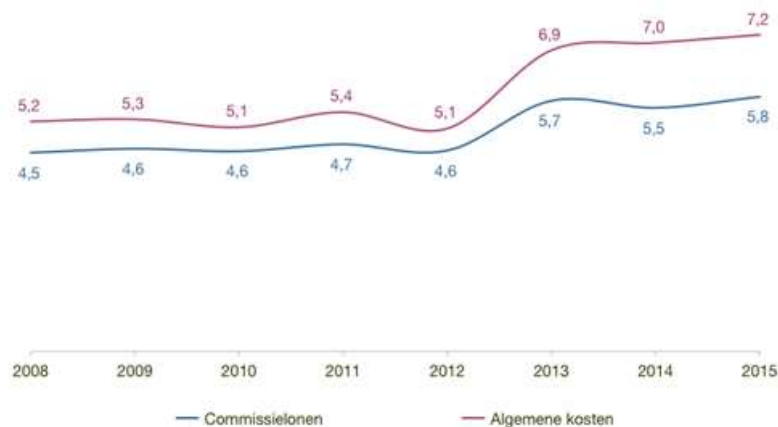
7. Evolutie van de voornaamste resultaten

7.1. Levensverzekering

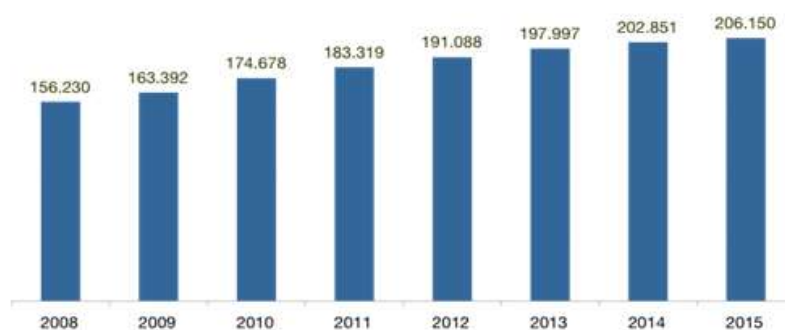
Verdiende premies
(in miljoen euro)

Commissielonen en algemene kosten
(in % van de verdiende premies)

Gemiddelde technische voorzieningen
(in miljoen euro)

Technisch-financiële saldi na WD (in % van de verdiende premies)

Netto technisch-financiële saldi voor en na WD (in % van de gemiddelde technische voorzieningen)

WD: winstdeelname

Na de terugval in 2011 met 0,7 miljard euro stijgen de premie-inkomens voor de verrichtingen leven in 2012 met 2,6 miljard euro tot 21,1 miljard euro. In 2013 dalen de premie-inkomens echter met 4,8 miljard euro (bijna één vierde) en bedragen ze nog slechts 16,3 miljard euro. Door de toename van de verzekeringstaks van 1,1 % naar 2 % op 1 januari 2013 voor het gros van de producten leven individueel, kende de verkoop namelijk een boost op het einde van 2012 en een terugval in 2013. In 2014 blijven de premie-inkomens voor de verrichtingen leven quasi stabiel op 16,3 miljard euro.

In 2015 nemen de premie-inkomens voor de verrichtingen leven opnieuw af met 6,1 % tot 15,3 miljard euro, het laagste niveau sinds 2002. Door de aanhoudende lage rentestand nemen de premie-inkomens voor de individuele levensverzekeringen met gewaarborgde rente in 2015 af met 1,6 miljard euro. Deze afname wordt gedeeltelijk gecompenseerd door een toename van de premie-inkomens voor de individuele tak 23-verzekeringen en voor de groepsverzekering met respectievelijk zo'n 450 en 150 miljoen euro.

In 2013, 2014 en 2015 bedragen de commissielonen respectievelijk 929, 903 en 886 miljoen euro, tegenover 963 miljoen euro in 2012. Door de afname van de premie-inkomens liggen de commissielonen relatief gezien echter 1 procentpunt hoger in 2013, 2014 en 2015 dan in 2012.

De algemene kosten bedragen in 2013, 2014 en 2015 respectievelijk 1.116, 1.143 en 1.103 miljoen euro, tegenover 1.068 miljoen euro in 2012. Relatief gezien liggen de algemene kosten in 2013, 2014 en 2015 zo'n 2 procentpunten hoger dan in 2012.

Tegenover de 15,3 miljard euro verdiende premies staan in 2015 19,6 miljard euro uitkeringen en een toename van de technische voorzieningen van 205,1 miljard euro begin boekjaar tot 207,2 miljard euro einde boekjaar.

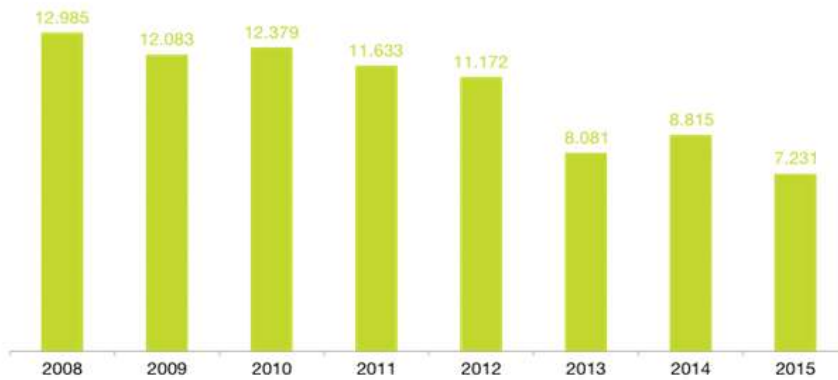
Terwijl de toename van de gemiddelde technische voorzieningen in de periode 2008-2012 tussen 4 % en 7 % lag, valt deze in 2013, 2014 en 2015 terug op respectievelijk 3,6 %, 2,5 % en 1,6 %. De gemiddelde technische voorzieningen nemen in 2015 toe met 3,3 miljard euro en komen uit op 206 miljard euro.

De dotaties aan winstdeling bedragen in 2014 en 2015 respectievelijk 0,24 % en 0,19 % van de voorzieningen en blijven onder het niveau van 2009 (0,45 %) en 2010 (0,41 %).

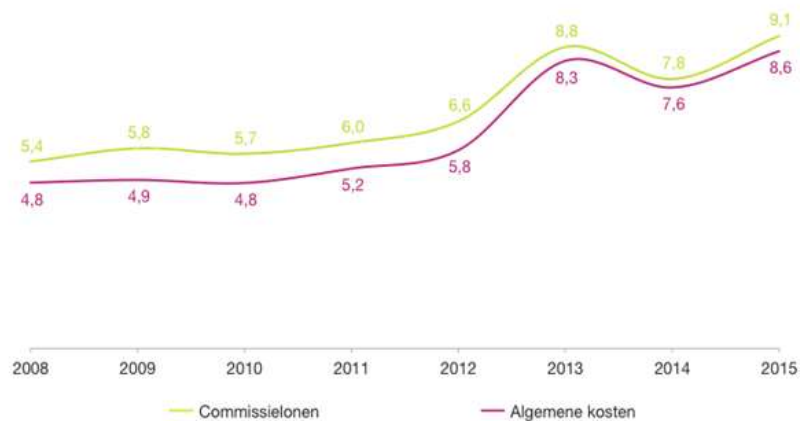
In 2015 bedraagt het bruto saldo vóór beleggingsopbrengsten in functie van de gemiddelde technische voorzieningen -4,1 %, tegenover -4,7 % in 2014. De afname van de beleggingsopbrengsten in 2015 ten opzichte van 2014, leidt tot een daling van het netto technisch-financieel saldo uitgedrukt in percentage van de gemiddelde technische voorzieningen van 0,3 % in 2014 tot 0,1% in 2015. Uitgedrukt in percentage van de verdiende premies bedraagt het 1,3 % in 2015, tegenover 4,2 % in 2014.

7.1.1. Individuele verzekeringen met gewaarborgde rentevoet (tak 21-22-26)

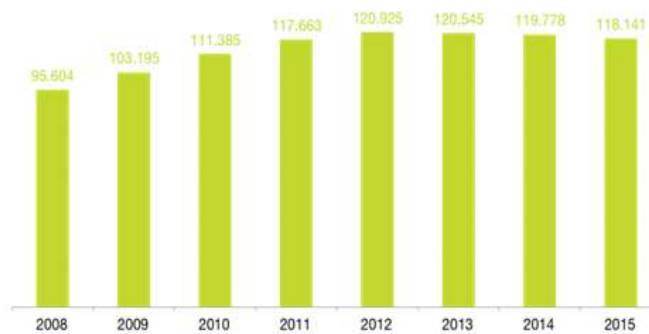
Premies
(in miljoen euro)

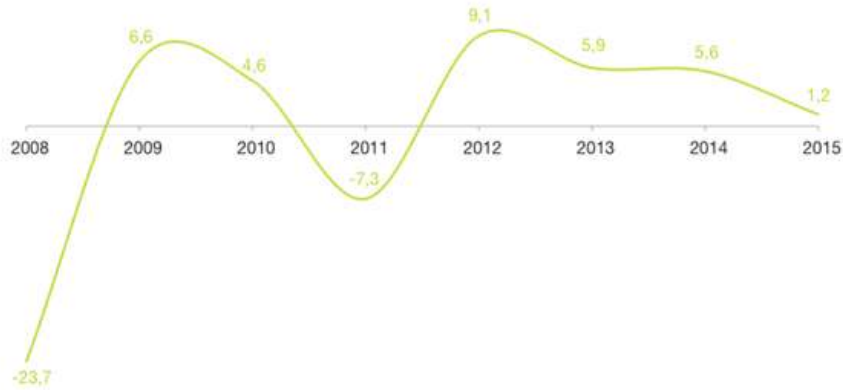
Commissielonen en algemene kosten
(in % van de verdiende premies)

Gemiddelde technische voorzieningen
(in miljoen euro)

Bruto technisch-financiële saldi na WD
(in % van de verdiende premies)

Bruto technisch-financiële saldi voor en na WD
(in % van de gemiddelde technische voorzieningen)

WD: winstdeelname

De toename van het premievolume met 9,1% die de individuele levensverzekeringen met gewaarborgde rente (takken 21, 22 en 26) in 2014 optekenden, maakt in 2015 plaats voor een incassodaling van 18 %, als gevolg van de minder aantrekkelijke rendementen en de taks van 2 %. Het premie-incasso valt in 2015 terug tot 7,2 miljard euro, dat is het laagste niveau sinds 2001. Het incasso ligt in 2015 nog lager dan dat van 2013 dat zich onderscheidde door een daling van het incasso met 32% die vooral toe te schrijven was aan de verhoging van de verzekeringstaks tot 2%.

De verzekeringsondernemingen slagen er de laatste jaren niet in om hun kostenratio's onder controle te houden. Tussen 2008 en 2015 kennen de kostenratio's een bijna ononderbroken stijging, uitgezonderd in 2010 en 2014. Voor de algemene kosten kan dit deels verklaard worden door de daling van het totale premie-inkomen in de desbetreffende jaren. Er bestaat echter geen recht-evenredig verband tussen commissie en premie. De commissielonen worden immers niet alleen toegekend op basis van de nieuwe productie maar ook op basis van de portefeuille (de voorzieningen). Het totaal bedrag aan commissielonen, op nieuwe productie en voorzieningen, is

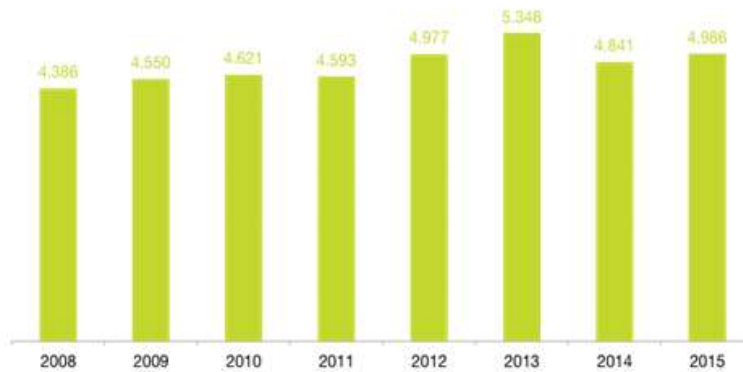
weliswaar gedaald van 707,1 miljoen euro in 2013 tot 689,5 miljoen euro in 2014 en 656 miljoen euro in 2015. In 2013 en in 2015 was de terugval van het premievolume evenwel veel sterker dan de daling van de commissielonen. Dit verklaart de bruuske stijgingen van de 'commissielonen, uitgedrukt in procent van de verdiende premies': 8,8 % in 2013 tegenover 6,6 % in 2012 en 9,1 % in 2015 tegenover 7,8 % in 2014.

De sterke terugval van de nieuwe productie en de toename van de uitkeringen leiden ertoe dat de technische voorzieningen sinds 2013 lichtjes afnemen in plaats van toenemen. In 2015 vallen de gemiddelde technische voorzieningen terug tot 118,1 miljard euro tegenover 119,8 miljard euro in 2014.

Zowel het bruto technisch-financieel saldo voor winstdeelname als het saldo na winstdeelname tekenen een terugval op in 2015. Uitgedrukt in percentage van de voorzieningen daalt het bruto technisch-financieel saldo vóór winstdeelname in 2015 tot 0,3 %, terwijl het bruto technisch-financieel saldo na winstdeelname afneemt tot 0,1 %. Tussen 2012 en 2015 kent het gemiddelde winstdeelnemingspercentage een aanhoudende terugval: het daalt van 0,36 % in 2012 naar 0,21 % in 2015. Dit is aanzienlijk lager dan het niveau van de jaren 2009 (0,53 %) en 2010 (0,50 %). De jaren 2008 en 2011 werden gekenmerkt door een nog lager gemiddeld winstdeelnemingspercentage van amper 0,1 %. Tijdens deze periode lag de gemiddelde gewaarborgde rentevoet evenwel hoger dan vandaag.

7.1.2. Groepsverzekeringen met gewaarborgd rendement (tak 21)

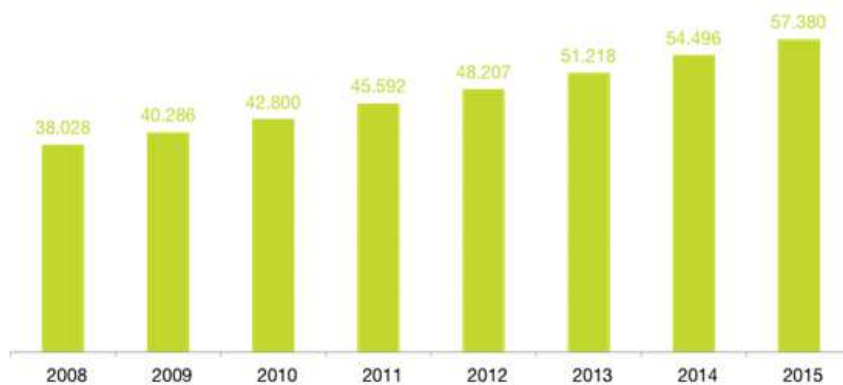
Premies
(in miljoen euro)

Commissielonen en algemene kosten
(in % van de verdiende premies)

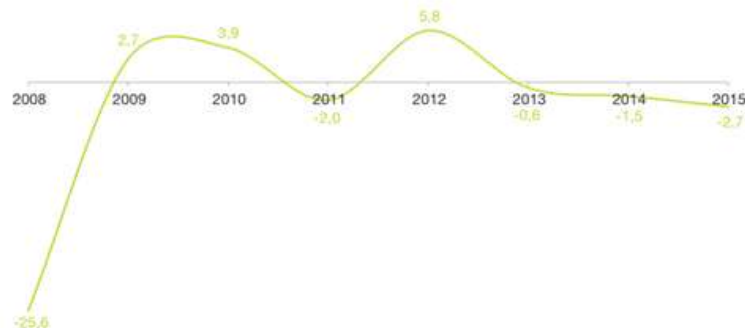

Gemiddelde technische voorzieningen
(in miljoen euro)

Bruto technisch-financiële saldi na WD (in % van de verdiende premies)

Bruto technisch-financiële saldi voor en na WD (in % van de gemiddelde technische voorzieningen)

WD: winstdeelname

In tegenstelling tot de individuele levensverzekeringsverrichtingen kennen de premie-inkomens van de groepsverzekering een veeleer regelmatig verloop. In 2013 nam het premievolume wel uitzonderlijk toe met 7,5 % tot 5,3 miljard euro vanwege de realisatie van belangrijke koopsommen, in het bijzonder voor de verrichtingen in de eerste pijler, om vervolgens terug te vallen tot 4,8 miljard euro in 2014. De loonnorm en de onzekerheid rond de minimumwaarborg maakten dat er weinig nieuwe groepsverzekeringen werden afgesloten. In 2015 stijgt het premievolume met 3 % tot 5 miljard euro, hetzij het op één na hoogste niveau sinds 2008. Deze stijging is toe te schrijven aan de toename van het premie-incasso van de ondernemingsplannen en in het bijzonder aan de vervroegde stortingen in bonusplannen ter anticipatie op een daling van de rentevoeten.

De algemene kosten, die in 2014 nog toenamen met één procentpunt tot 7,6 % van de verdiende premies, vallen in 2015 terug tot 7,1 % van de verdiende premies, maar blijven daarmee boven het niveau van de jaren 2009-2013. De commissielonen blijven tussen 2010 en 2015 nagenoeg constant en bedragen in 2015 1,6 % van de verdiende premies.

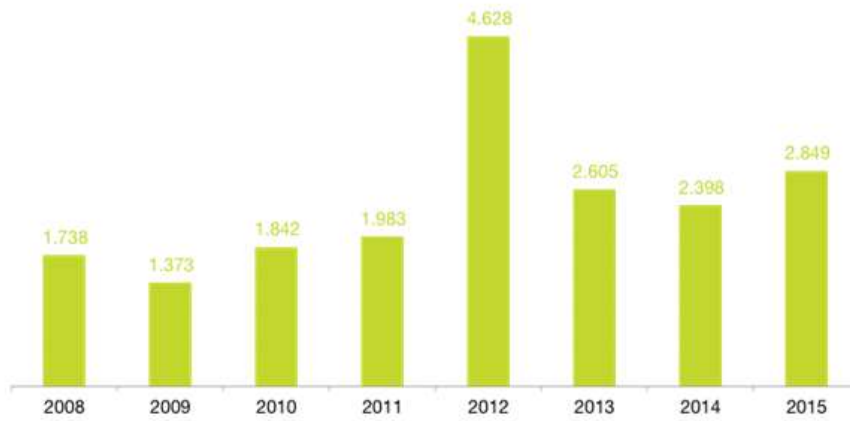
Tussen 2008 en 2015 kennen de groepsverzekeringen een aanhoudende groei van de gemiddelde technische voorzieningen. In 2015 nemen de gemiddelde technische voorzieningen met 2,9 miljard euro toe tot 57,4 miljard euro.

2015 wordt gekenmerkt door de relatieve daling, ten opzichte van de verdiende premies, van de algemene kosten (-0,5 procentpunten), de relatieve stijging van de schadelast en andere technische lasten zonder interne beheerskosten van schadegevallen (+1,9 procentpunten) en de eerder lichte toename van de netto financiële opbrengsten (+0,2 procentpunten). Daardoor daalt het bruto technisch-financieel saldo na winstdeelneming zowel in absolute termen als in verhouding tot de verdiende premies: van -74,5 miljoen euro (-1,5 % van de verdiende premies) in 2014 naar -135,7 miljoen euro (-2,7 % van de verdiende premies) in 2015. Het betere relatieve resultaat ten opzichte van de gemiddelde technische voorzieningen in 2012 is toe te schrijven aan de daling van de voorzieningen dat jaar als gevolg van een aanzienlijke externe overdracht van voorzieningen van een verzekeraar naar een pensioenfonds.

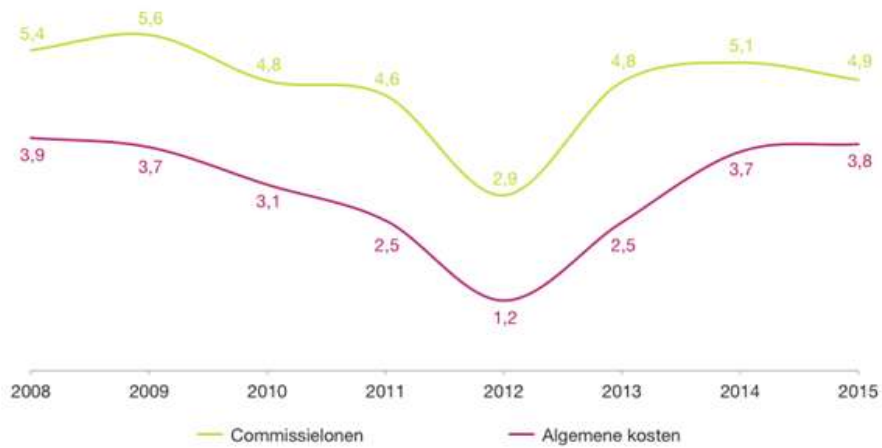
Indien men het bruto technisch-financieel saldo vóór winstdeelneming van 2015 uitdrukt in procent van de gemiddelde technische voorzieningen, daalt dit lichtjes in vergelijking met 2014 tot net onder de 0 %. Het bruto technisch-financieel saldo na verrekening van de winstdeelneming blijft voor het derde opeenvolgende jaar licht negatief (-0,2 % van de gemiddelde technische voorzieningen in 2015). In de periode van 2011 tot 2015 bedragen de dotaties aan winstdeelnemingen 0,2 % van de technische voorzieningen tegenover 0,4 % in 2010 en 0,5 % in 2009.

7.1.3. Individueel tak 23

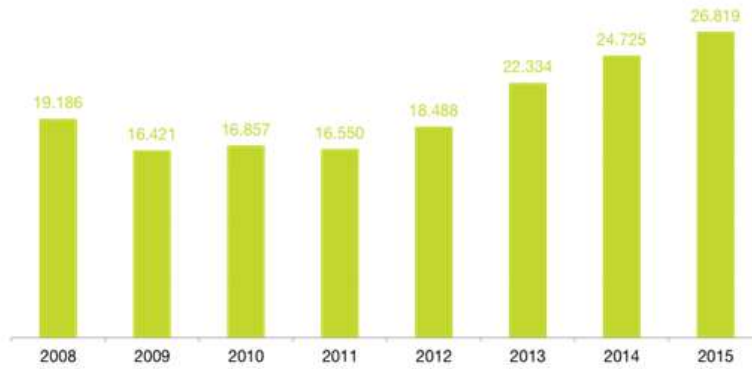
Premies
(in miljoen euro)

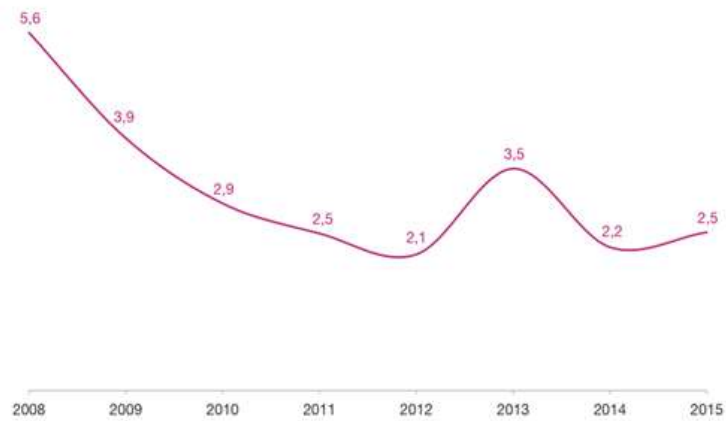
Commissielonen en algemene kosten
(in % van de verdiende premies)

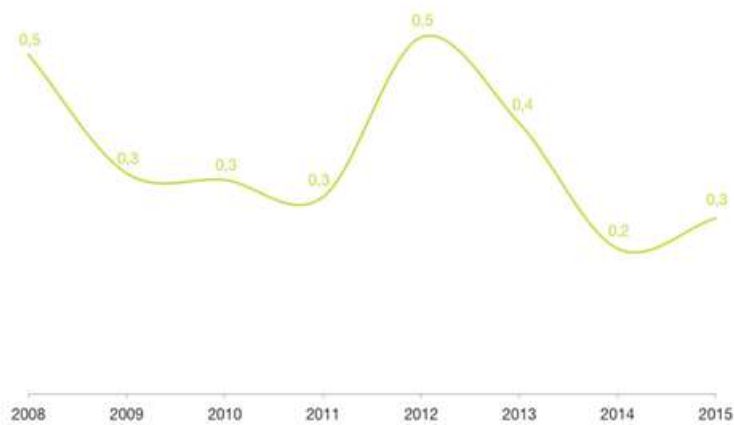
Gemiddelde technische voorzieningen
(in miljoen euro)

Bruto technisch-financiële saldi
(in % van de verdiende premies)

Bruto technisch-financieel saldo
(in % van de gemiddelde technische voorzieningen)

In 2012 kenden de premie-inkomens van de tak 23-verzekeringen een uitzonderlijke groei als gevolg van de aangekondigde stijging van de premietaks van 1,1 % naar 2 % op 1 januari 2013, de goede beursprestaties alsook de historisch lage rentevoeten. Als gevolg van de stijging van de premietaks dalen de premie-inkomens van 4,6 miljard euro in 2012 naar 2,6 miljard euro in 2013 en 2,4 miljard euro in 2014. Door de betere beursresultaten in 2015 stijgt het premievolume van de tak 23-verzekeringen opnieuw met 18,8 % tot 2,8 miljard euro. Het incasso bij de tak 23-verzekeringen ligt in de periode 2013-2015 boven het niveau van de jaren 2008 tot 2011.

De bruuske wendingen van het premievolume tussen 2011 en 2014 zorgden voor een dito verloop van de algemene kosten die terugvielen van 2,5 % van de verdiende premies in 2011 tot 1,2 % in 2012 om dan opnieuw toe te nemen tot 2,5 % in 2013 en 3,7 % in 2014. In 2015 vertraagt de stijging tot 0,1 procentpunt en lopen de algemene kosten op tot 3,8 % van de verdiende premies. Aangezien de commissielonen niet alleen worden toegekend op basis van de nieuwe productie maar ook op basis van de portefeuille, bestaat er dus geen recht-evenredig verband tussen commissie en premievolume. Dit verklaart het atypisch verloop van het relatieve aandeel van commissielonen: het aandeel van de commissielonen kende in 2012 een forse daling met 1,7 procentpunten (tot 2,9 % van de verdiende premies) en een iets grotere toename van 1,9 procentpunten in 2013 (tot 4,8 % van de verdiende premies). In 2015 wordt voor het eerst sinds 2012 geen toename opgetekend, waardoor de commissielonen terugvallen tot 4,9 % van de verdiende premies.

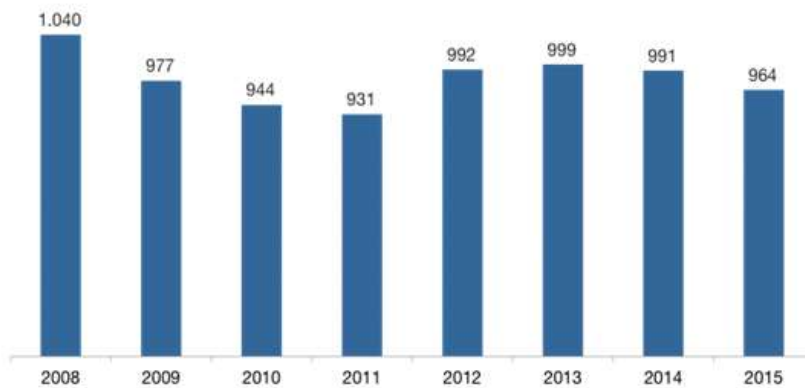
De verhoogde aantrekkelijkheid van de tak 23-producten en de stijging van de marktwaarde van de beleggingen hebben ertoe geleid dat de technische voorzieningen sinds 2012 een sterke groei kenden. In 2015 bereiken de gemiddelde technische voorzieningen 26,8 miljard euro tegenover 24,7 miljard euro in 2014.

In 2015 gaat de terugval van de schadelasten en andere technische lasten (-868 miljoen euro of -57,5 procentpunten in relatieve cijfers t.o.v. 2014) gepaard met een vermindering van de netto beleggingsopbrengsten (-1.265,6 miljoen euro of -57,3 procentpunten t.o.v. 2014). Gecombineerd met de daling van 0,2 procentpunt van het relatieve aandeel van de commissielonen en algemene kosten, stijgt het bruto technisch-financieel resultaat in functie van de verdiende premies van 2,2 % in 2014 tot 2,5 % in 2015. Of in absolute cijfers van 53,7 miljoen euro in 2014 tot 70,4 miljoen euro in 2015.

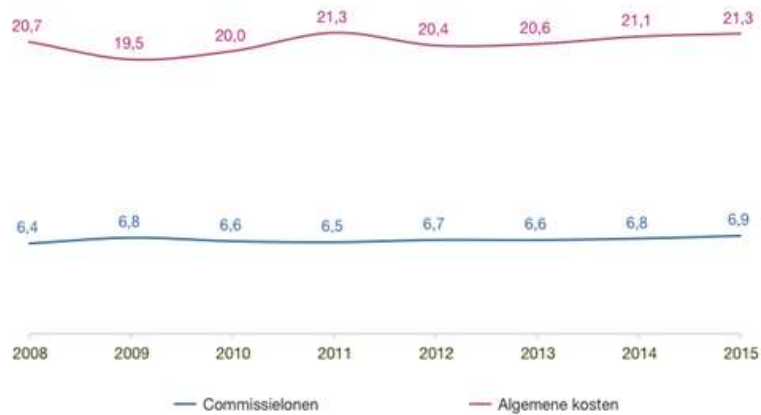
7.2. Niet-Leven

7.2.1. Arbeidsongevallen (Wet van 1971 - privésector)

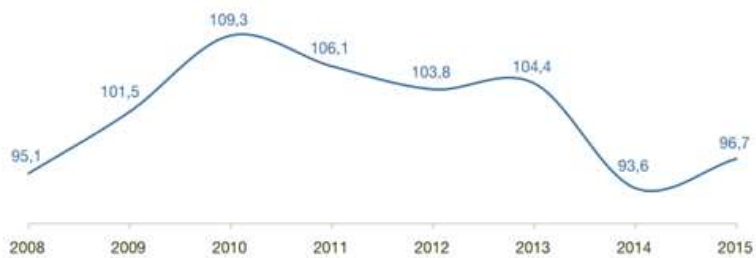
Verdiende premies
(in miljoen euro)

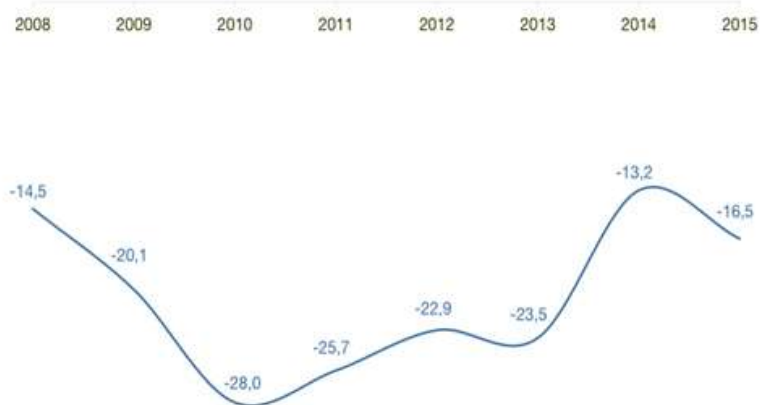
Commissielonen en algemene kosten
(in % van de verdiende premies)

Schadegevallen en technische lasten
(in % van de verdiende premies)

Technisch resultaat (in % van de verdiende premies)

Technisch-financiële saldi (in % van de verdiende premies)

Vanaf 2008 dalen de verdiende premies in de tak Arbeidsongevallen drie jaar op rij: van 1.040 miljoen euro in 2008 tot 931 miljoen in 2011, wat een daling van 10,5 % betekent. Er zijn drie belangrijke redenen voor deze scherpe daling. Ten eerste de daling van de tewerkstelling in 2009, als gevolg van de economische crisis sinds 2008. Verder de procentuele toename van het aantal bedienden en de afname van het aantal arbeiders. Ten slotte ligt ook de sterke concurrentie tussen de verzekeringsondernemingen aan de basis van deze daling.

Na deze aanzienlijke daling, nemen de verdiende premies opnieuw toe in 2012 (+6,6 %) en 2013 (+0,7 %) tot bijna 1 miljard euro. Dit als gevolg van de stijging van het aantal werknemers en de toename van de gezondheidsindex.

In 2014 en 2015 dalen de verdiende premies echter opnieuw met respectievelijk 0,9 % en 2,7 %, als gevolg van een lichte daling van het aantal werknemers, de minder sterk toenemende gezondheidsindex en de sterke concurrentie tussen de verzekeringsondernemingen, die

voortvloeit uit de daling van de schadefrequentie tijdens de afgelopen jaren. Zodoende vallen de verdiende premies in 2015 terug op 964 miljoen euro.

In de periode 2008-2010 stijgt de schadelast (inclusief andere technische lasten) in functie van de verdiende premies van 95,1 % tot 109,3 %. Vervolgens kent de schaderatio (inclusief andere technische lasten) een dalende tendens tot 2014, op de lichte toename in 2013 na.

De relatieve uitkeringen zijn in 2014 vergelijkbaar met deze van 2013 en 2012 en liggen iets lager dan deze van 2011 en 2010. De relatieve voorzieningen blijven in 2014 echter constant in vergelijking met een jaarlijkse toename van meer dan 10 % in de periode 2010-2013. Hierdoor daalt de schaderatio van 104,4 % in 2013 tot 93,6 % in 2014.

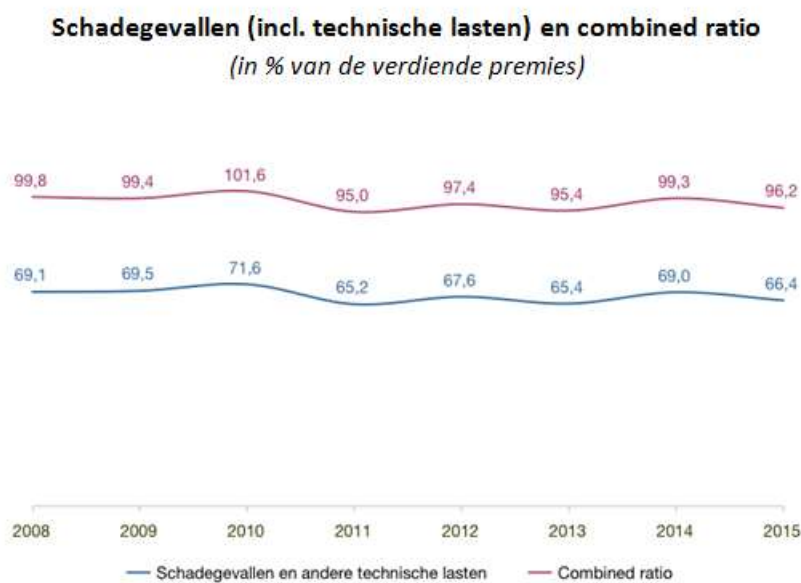
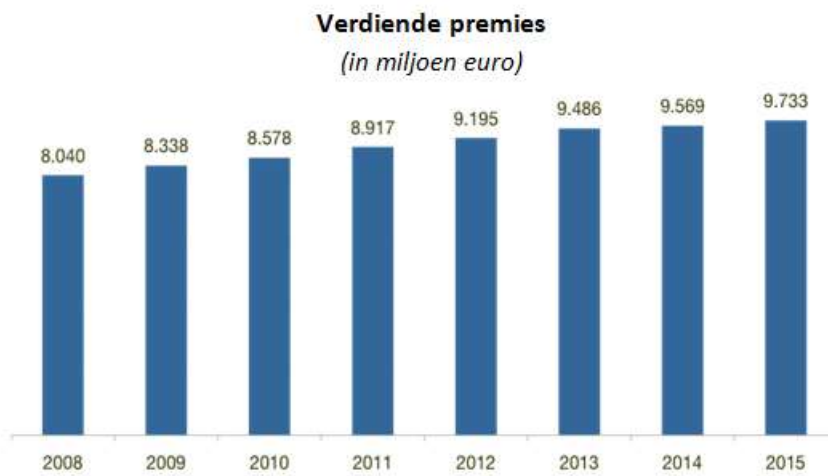
Door de toename van de relatieve uitkeringen neemt de schaderatio in 2015 opnieuw toe tot 96,7 %. Als gevolg hiervan daalt het technische resultaat van -13,2 % van de verdiende premies in 2014 tot -16,5 % in 2015.

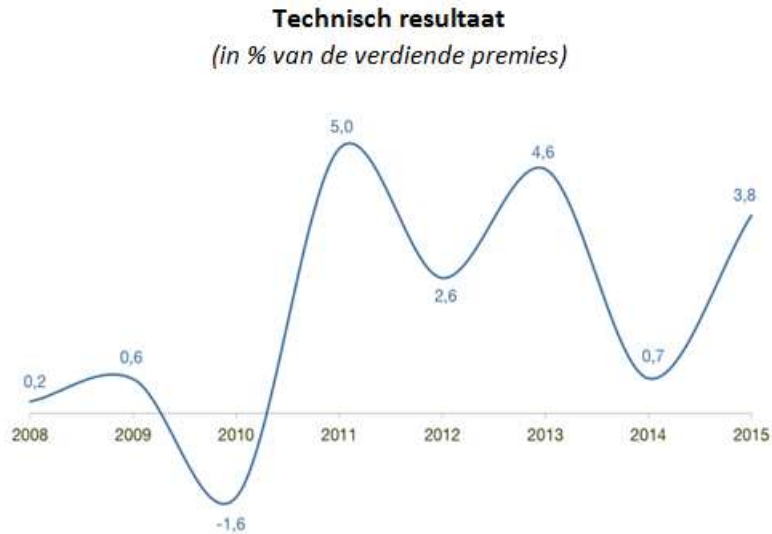
De stijging van de schadelast (inclusief andere technische lasten), gecombineerd met de daling van de financiële opbrengsten, resulteert in een daling van het relatieve bruto technisch-financieel saldo. Het relatieve bruto technisch-financieel saldo daalt in 2015 met 7,1 procentpunten ten opzichte van 2014 en bedraagt 13,7 % van de verdiende premies.

De kostprijs van de afgestane herverzekering ligt in 2015 lager dan in 2014, zijnde 0,6 % van de verdiende premies, tegenover 4,2 % het jaar voordien. Het netto resultaat van de verrichtingen "Arbeidsongevallen - Wet van 1971" bedraagt in 2015 13,1 % van de verdiende premies, tegenover 16,6 % in 2014. Dit komt neer op een positief netto technisch-financieel saldo van 126 miljoen euro in 2015, tegenover 164 miljoen euro in 2014.

7.2.2. Brand, ongevallen en andere risico's (BOAR)

In de periode 2008-2013 nemen de verdiende premies voor de verzekeringen "brand, ongevallen en allerlei risico's (BOAR)" quasi lineair toe, de toename bedraagt jaarlijks zo'n 3 à 4 %. In 2014 blijft de groei van de verdiende premies ten opzichte van 2013 echter beperkt tot 0,9 %. Deze terugval volgt deels uit de hergroepering van een Belgische onderneming onder een buitenlandse onderneming. De verdiende premies van deze Belgische onderneming zijn bijgevolg niet meer in de rapportering omvat. Indien men abstractie maakt van deze hergroepering nemen de verdiende premies in 2014 toe met 2,8 % ten opzichte van 2013. In 2015 doet dit fenomeen zich niet voor maar blijft de toename van de verdiende premies toch beperkt tot 1,7 %.

De commissielonen in functie van de verdiende premies nemen in 2015 met 0,1 procentpunt af ten opzichte van 2014 en bedragen 16,5 %. Zodoende benaderen ze opnieuw het niveau van de jaren 2012 en 2013. De relatieve algemene kosten bedragen 20 % in 2015 tegenover 20,5 % in 2014. Tijdens de acht afgelopen jaren lagen deze enkel lager in 2012 (19,9%). De som van beide kostenposten ligt in 2015, in relatieve termen uitgedrukt, 0,6 procentpunt lager dan in 2014.

In de jaren 2008 tot en met 2010 flirtte de combined ratio voor de BOAR verzekeringen met de 100 % grens. Vanaf 2011 ligt de combined ratio lager en oscilleert rond de 96 %, met de 99,3 % van 2014 als uitzondering.

In 2015 ligt de schadelast (inclusief andere technische lasten) in functie van de verdiende premies op 66,4 %, tegenover 69,0 % in 2014. Deze afname volgt voornamelijk uit een daling van de uitkeringen in 2015 vergeleken met 2014.

Als gevolg van de afnemende schadelast en de lagere kosten daalt de combined ratio in 2015 met 3,1 procentpunten tot 96,2 % en stijgt het technisch resultaat tot 3,8 % van de verdiende premies. De minder goede resultaten in 2014 zijn deels te wijten aan de pinksterstorm. Deze storm veroorzaakte zo'n 180.000 verzekerde schadegevallen in de takken brand en voertuigcasco met een totale schadelast van ongeveer 655 miljoen euro.

De financiële opbrengsten liggen in 2015 in de lijn van de voorgaande jaren. De netto financiële opbrengsten (beleggingsopbrengsten min beleggingslasten) zijn goed voor 7,5 % van de verdiende premies, iets lager dan deze van 2014 (7,6 %) en 2013 (7,8 %), maar hoger dan deze van 2011 (5,5 %).

Doordat de financiële opbrengsten de vier laatste jaren vrij constant zijn ten opzichte van de verdiende premies kent het relatieve bruto technisch-financieel resultaat een parallel verloop aan het relatieve technische resultaat en stijgt het in 2015 met 3,1 procentpunten tot 11,3 %.

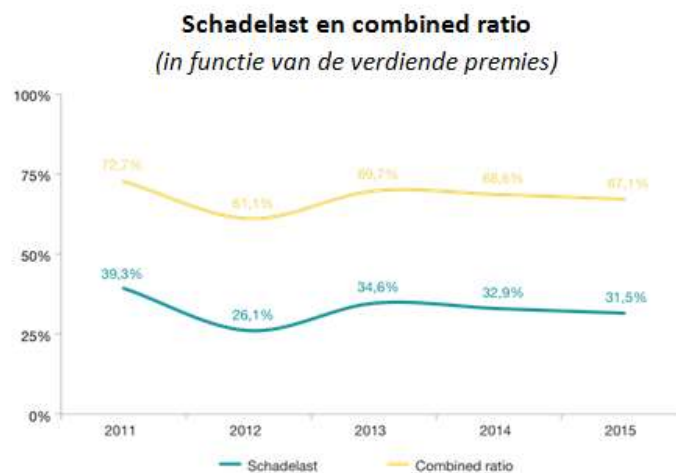
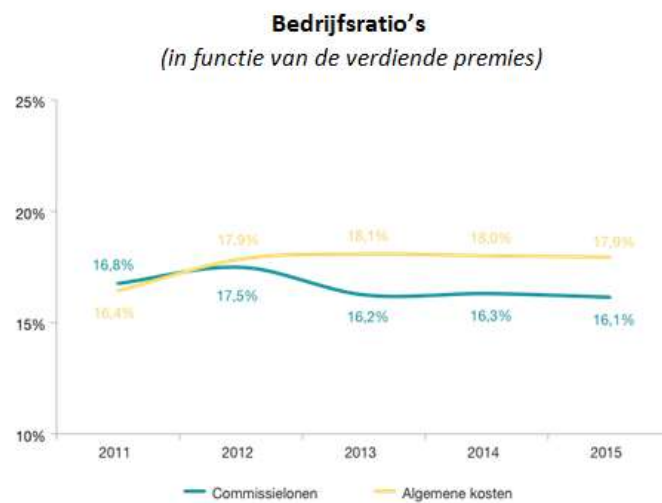
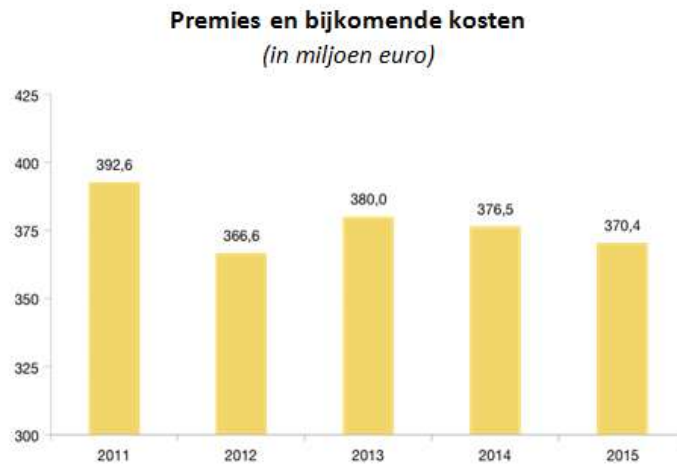
Door de tussenkomst van de herverzekeraars in 2014, onder andere in de schadelast veroorzaakt door de pinksterstorm, bedroeg het technisch-financieel saldo van de afgestane herverzekering 199 miljoen euro. Hierdoor kwam het netto technisch-financieel saldo voor de BOAR verzekeringen in 2014 uit op 10,3 % van de verdiende premies.

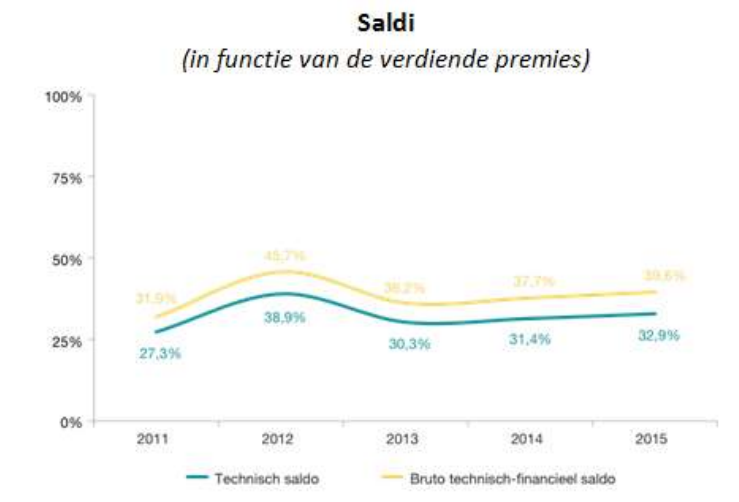
In 2015 bedraagt het technisch-financieel saldo van de afgestane herverzekering -61 miljoen euro. Zodoende komt het relatieve netto technisch-financieel saldo in 2015 uit op 10,7 %, wat overeenkomt met een winst van 1.039 miljoen euro (tegenover 985 miljoen euro in 2014).

Nader onderzoek van die verrichtingen leert echter dat de situatie nogal kan verschillen naargelang de activiteiten.

8. Analyse van de voornaamste takken BOAR

8.1. Ongevallen (zonder arbeidsongevallen): bestuurdersdekkingen nemen toe

In de periode 2011-2015 kent de tak ongevallen bijna jaarlijks een inkrimping van het incasso. In 2015 daalt het incasso met 1,6 % tot 370,4 miljoen euro. De onderliggende categorieën van de ongevallenverzekeringen kennen echter een verschillende evolutie van hun premie-inkomsten.

De premie-inkomsten van de individuele ongevallenverzekeringen nemen in de periode 2011-2015 bijna jaarlijks af (-1,7 % in 2015). Enkel in 2013 is er een incassostijging.

In diezelfde periode noteren de verkeersindividuele ongevallenverzekeringen, beter gekend als bestuurdersdekkingen, een incassotoename. In 2015 stijgt het incasso met 3,2 %.

De collectieve ongevallenverzekeringen noteren in die periode, met uitzondering van 2013, ook steeds incassodalingen. De sterkste daling deed zich voor in 2012 (-15,7 %). Deze daling vloeide hoofdzakelijk voort uit de verplaatsing van een belangrijk contract van de Belgische markt naar de buitenlandse markt. Indien men hiervan abstractie maakt, daalde het incasso in 2012 slechts met zo'n 1,5 %. In 2015 daalt het incasso van deze categorie met 3,6 %.

De wijzigende incassoverhouding van de categorieën van de tak ongevallen heeft invloed op de evolutie van de algemene kosten en commissielonen in functie van de verdiende premies, gezien deze posten verschillen voor de verschillende categorieën.

Met uitzondering van 2012, bedraagt de schadelast (zonder interne kosten) in de periode 2011-2015 31 % à 39 % van de verdiende premies. De uitzonderlijk lage schaderatio van 26,1 % in 2012 is gerelateerd aan de verplaatsing van een belangrijk contract van de Belgische naar de buitenlandse markt waardoor een aanzienlijk deel van de voorzieningen werd vrijgemaakt. Indien men hiervan abstractie maakt, bedraagt de schaderatio in 2012 zo'n 33%.

De evolutie van het relatieve technische saldo volgt in grote mate uit de evolutie van de schaderatio. In 2015 bedraagt het technische saldo 32,9 % van de verdiende premies, een stijging van 1,5 procentpunten ten opzichte van 2014. Rekening houdend met de netto beleggingsopbrengsten, die voor deze tak in 2015 6,7 % van de verdiende premies bedragen, bekomt men een bruto technisch-financieel saldo van 39,6 % van de verdiende premies.

Alle onderliggende categorieën van de tak ongevallen noteren een positief resultaat in 2014 en 2015.

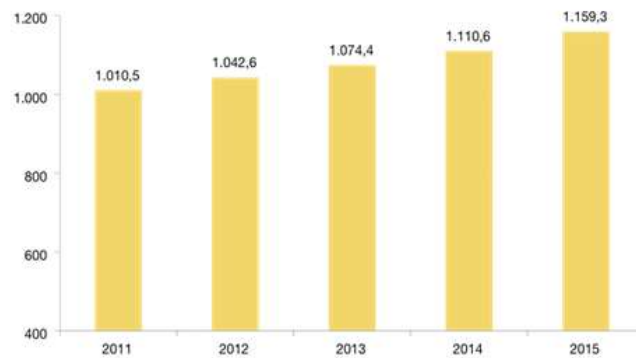

Categorie	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies (in %)	
		2014	2015
Algemene individuele	22,3	17,7	13,3
Verkeersindividuele	23,9	44,4	51,7
Collectieve	41,0	40,4	43,0
Andere	12,8	50,5	49,4

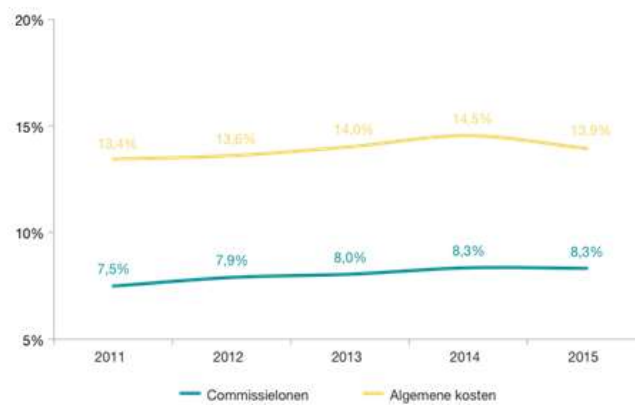
8.2. Ziekte: incasso collectieve stijgt sneller

8.2.1. Ziektetekostenverzekering

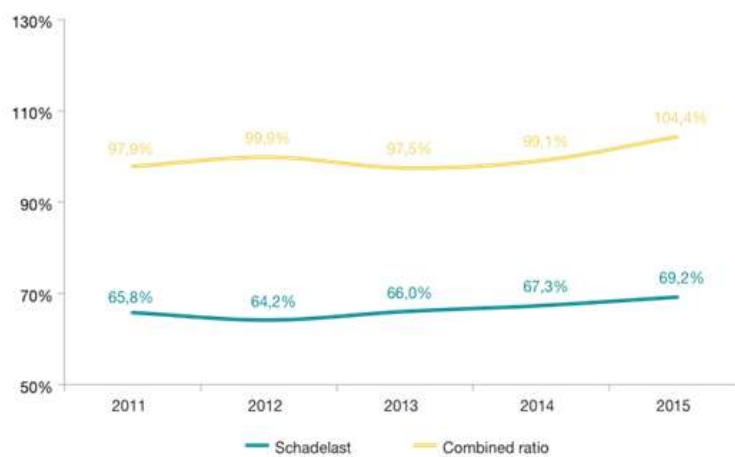
Premies en bijkomende kosten
(in miljoen euro)

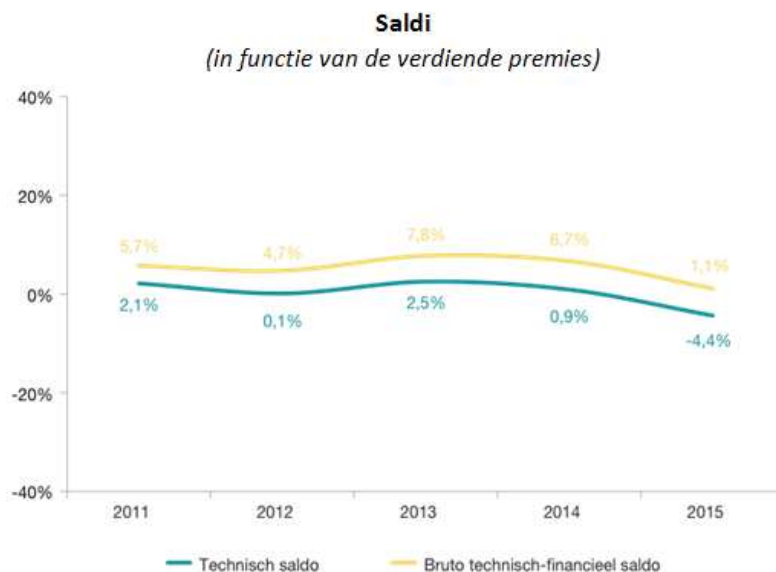

Bedrijfsratio's
(in functie van de verdiende premies)

Schadelast en combined ratio
(in functie van de verdiende premies)

In 2015 nemen de premie-inkomsten van de ziektekostenverzekering toe met 4,4 % tot 1.159,3 miljoen euro. In de periode 2011-2014 nam het incasso jaarlijks toe met iets meer dan 3 %.

Ongeveer 42 % van de premie-inkomsten worden verkregen via individuele contracten, de andere 58 % via collectieve contracten. Het incasso van de individuele verzekeringen, waar de prijsverhogingen onderworpen zijn aan een bijzondere reglementering, stijgt in 2015 met 1,1 %, terwijl dat van de collectieve verzekeringen, die de evolutie van de uitkeringen sneller kunnen weerspiegelen, toeneemt met 6,9 %.

Uitgedrukt in functie van de verdiende premies, zijn de commissielonen de voorbije jaren lichtjes toegenomen. In 2015 bedragen ze 8,3 % van de verdiende premies. De relatieve algemene kosten liggen in 2015 onder het niveau van de twee voorgaande jaren en bedragen 13,9 %.

In de periode 2012-2015 neemt de schadelast (zonder interne kosten en voorzieningen voor vergrijzing) in functie van de verdiende premies toe met 5 procentpunten tot 69,2 %. De toename van de schaderatio in 2015 ten opzichte van 2014 is het gevolg van een toename van de uitkeringen voornamelijk bij één onderneming.

De ziektekostenverzekering noteerde van 2011 tot en met 2014 een licht positief technisch resultaat in functie van de verdiende premies. In 2015 wordt een negatief technisch resultaat genoteerd van -4,4 % van de verdiende premies enerzijds door de verhoogde schadelast en anderzijds door een toename van de voorzieningen voor vergrijzing. Rekening houdend met de netto beleggingsopbrengsten wordt in 2015 een positief bruto technisch-financieel saldo van 1,1 % van de verdiende premies opgetekend voor de ziektekostenverzekering.

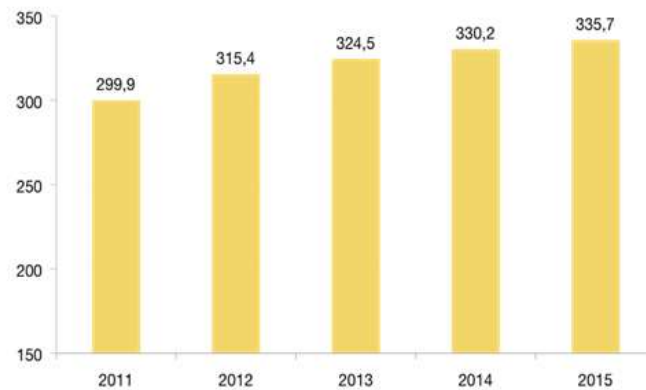
De individuele ziektekostenverzekering kent een schommelend bruto technisch-financieel saldo in de periode 2011-2015. In de jaren 2011, 2013 en 2014 wordt een positief saldo genoteerd, terwijl het saldo in 2012 en 2015 negatief is. Het relatieve saldo ligt in 2015 (-3,5 %) meer dan 12 procentpunten lager dan in 2014 (8,7 %).

De collectieve ziektekostenverzekering tekent in de periode 2011-2015 jaarlijks een positief bruto technisch-financieel saldo op. In 2015 bedraagt het saldo 4,4 % van de verdiende premies, een daling van 0,8 procentpunten tegenover 2014.

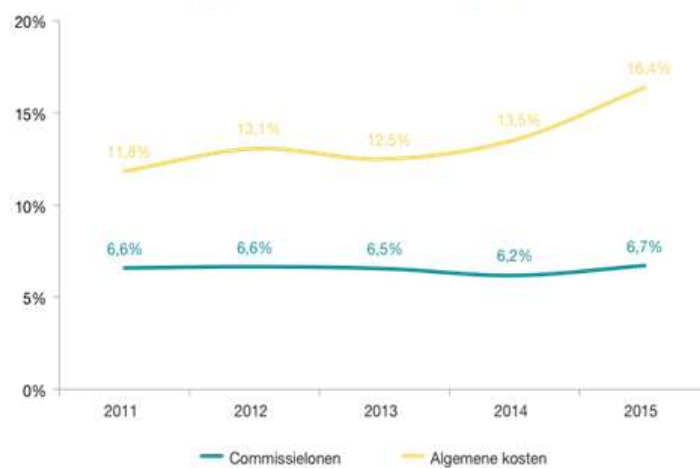
8.2.2. Gewaarborgd inkomen

Premies en bijkomende kosten
(in miljoen euro)

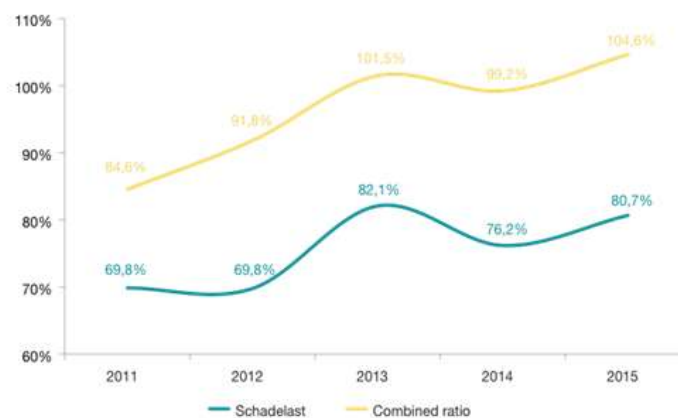
Bedrijfsratio's

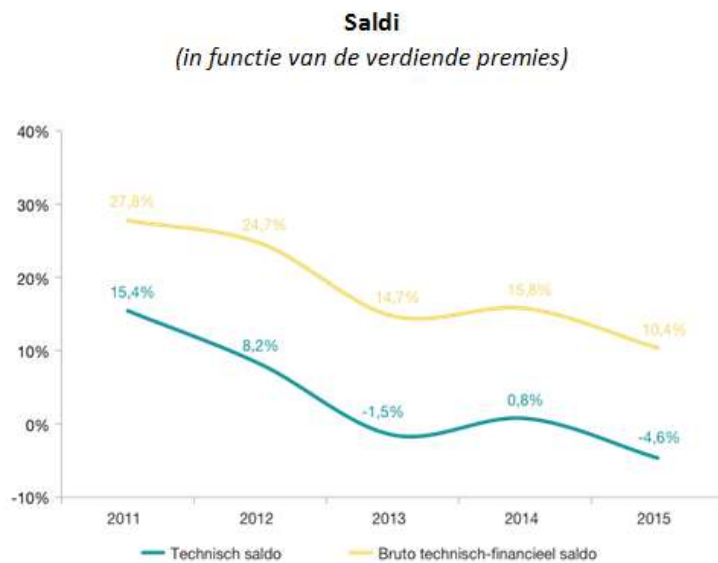
(in functie van de verdiende premies)

Schadelast en combined ratio

(in functie van de verdiende premies)

Het incasso voor de verzekeringen gewaarborgd inkomen neemt in 2015 toe met 1,6 % tot 335,7 miljoen euro. Van dit incasso heeft zo'n 33 % betrekking op de individuele en 67 % op de collectieve contracten. Het incasso voor de individuele verzekeringen daalt in 2015 voor het tweede jaar op rij (-0,6 %) terwijl het incasso voor de collectieve verzekeringen in 2015 verder toeneemt (+2,8 %).

In de periode 2011-2015 blijven de relatieve commissielonen quasi constant. In 2015 bedragen de commissielonen 6,7 % van de verdiende premies. De relatieve algemene kosten daarentegen nemen duidelijk toe in diezelfde periode, van 11,8 % in 2011 tot 16,4 % in 2015. De toename in 2015 volgt deels uit een herziening van de kostenverdeling bij enkele ondernemingen.

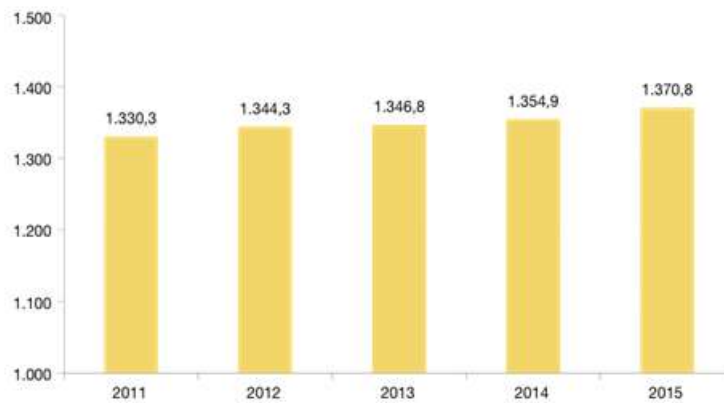
In 2011 en 2012 lag de schadelast (zonder interne kosten en voorzieningen voor vergrijzing) rond 70 % van de verdiende premies. Om tegemoet te komen aan de stijgende schadefrequentie en een toename van de verwachte duur van invaliditeit pasten een aantal ondernemingen hun voorzieningen in 2013 aan. Ook in de jaren 2014 en 2015 zijn de voorzieningen aanzienlijk toegenomen wat de hogere schaderatio in die jaren verklaart.

Door de hogere schadelast en de hogere algemene kosten in 2015 tekenden de verzekeringen gewaarborgd inkomen een negatief technisch resultaat op van -4,6 % van de verdiende premies. Dankzij de netto beleggingsopbrengsten, die 15 % van de verdiende premies bedragen, wordt er in 2015 een relatieve winst van 10,4 % opgetekend.

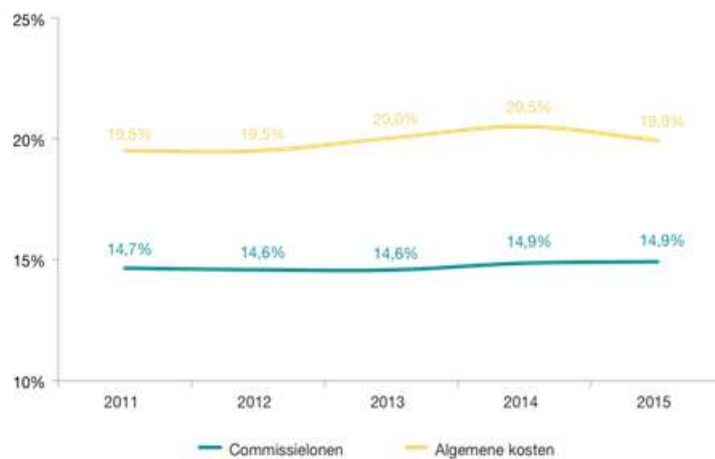
De individuele verzekeringen gewaarborgd inkomen noteren in 2015 een bruto technisch-financieel saldo van 20 % van de verdiende premies, een toename van zo'n 8 procentpunten tegenover 2014. Het betere resultaat volgt uit een afname van de voorzieningen in 2015 tegenover een toename in 2014. Daarentegen tekenden de collectieve verzekeringen met een relatief bruto technisch-financieel saldo van 5,7 % in 2015 een daling op van net geen 12 procentpunten ten opzichte van 2014. Deze daling is het gevolg van een aanzienlijke toename van de voorzieningen in 2015.

8.3. Voertuigcasco: na het hageljaar 2014

Premies en bijkomende kosten
(in miljoen euro)

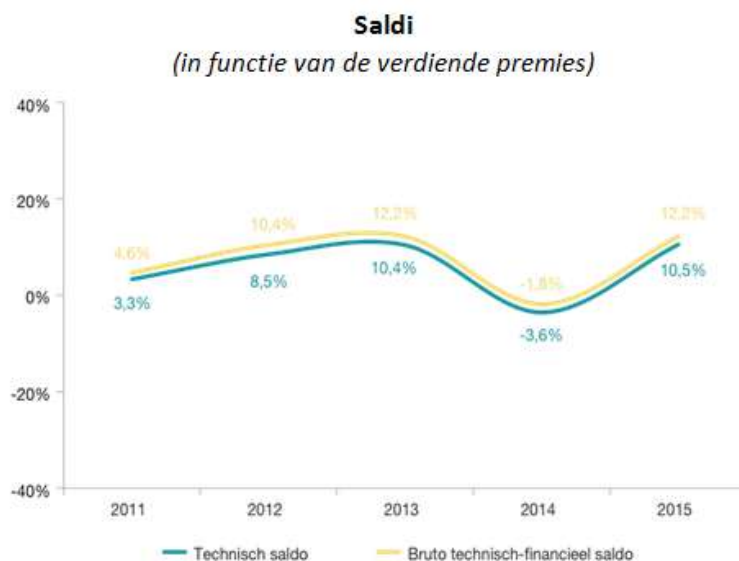

Bedrijfsratio's
(in functie van de verdiende premies)

Schadelast en combined ratio
(in functie van de verdiende premies)

Het incasso van de tak voertuigcasco groeit met 3 % in de periode 2011-2015. De sterkste stijging doet zich voor in 2015, het incasso groeit er met 1,2 % tegenover 2014.

De evolutie van het aantal inschrijvingen van nieuwe voertuigen heeft een belangrijke invloed op de evolutie van de premie-inkomsten in deze tak gezien voor nieuwe voertuigen dikwijls een uitgebreide cascoverzekering wordt afgesloten voor enkele jaren. In de periode 2012-2014 bleef het aantal ingeschreven nieuwe wagens quasi stabiel op 485.000. In 2015 is het aantal inschrijvingen toegenomen, met 3,8 %. Vandaar ook een toename van het incasso in 2015.

De categorie "toerisme en zaken" is goed voor zo'n 86 % van de premie-inkomsten van de gehele tak voertuigcasco. Het incasso van deze categorie stijgt in 2015 met 0,8 % tegenover 2014.

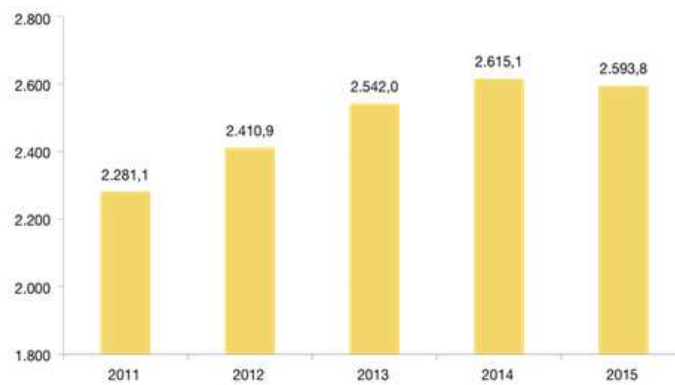
In 2014 nam de schadelast van de tak voertuigcasco aanzienlijk toe. Tijdens het pinksterweekend van 2014 werd heel België namelijk getroffen door een zware storm met lokaal veel neerslag en grote hagelbollen. De storm veroorzaakte veel en zware schade aan voertuigen en gebouwen in verschillende delen van het land. De impact op de schadelast van 2014 was dan ook niet gering, de schaderatio lag in 2014 bijna 13 procentpunten hoger dan in 2013.

In 2015 ligt de schadelast aanzienlijk lager dan in 2014 en bereikt de schaderatio met 54,2 % ongeveer hetzelfde niveau als in 2013.

Product	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies voor 2015 (in %)		
		Materiële schade	Diefstal	Andere
Toerisme en zaken	85,9	-3,2	51,5	6,7
Vervoer van zaken MTM ≤ 3,5 T	8,1	0,4	50,1	15,8
Vervoer van zaken MTM > 3,5 T	5,0	12,9	59,5	50,3

8.4. Brand: gespaard van natuurrampen

Premies en bijkomende kosten
(in miljoen euro)

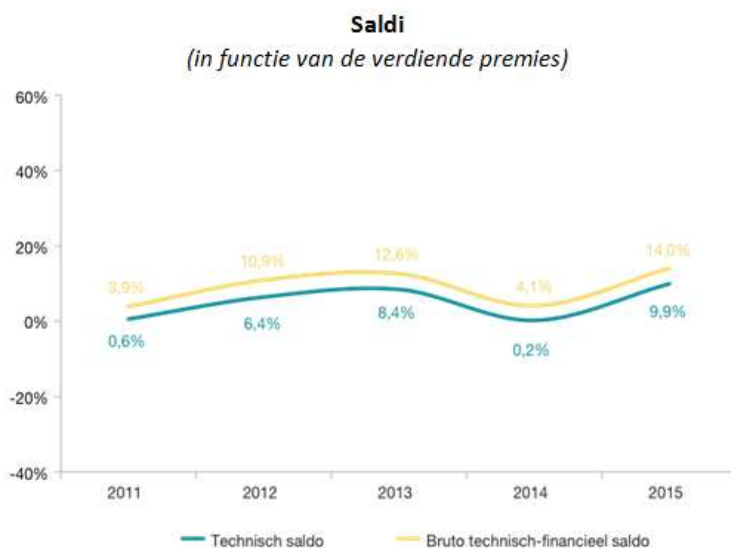

Bedrijfsratio's
(in functie van de verdiende premies)

Schadelast en combined ratio
(in functie van de verdiende premies)

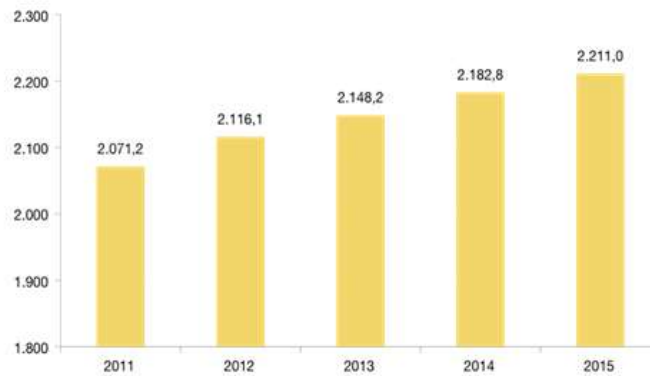
Bijna twee derden van het incasso van de tak Brand is voor rekening van de categorie woningen. Het incasso van de categorie woningen neemt in 2015 toe met 1,1 %.

In 2015 bedraagt de schadelast (zonder interne kosten en voorzieningen voor egalisatie) 41,6 % van de verdiende premies. Dat is 14,8 procentpunten minder dan in 2014. Het jaar 2014 werd gekenmerkt door een zwaar onweer tijdens het pinksterweekend, dat zware stormschade veroorzaakte in verschillende delen van het land die leidde tot een hoge schadelast in de tak Brand. In 2015 daarentegen werd België, net als in 2012 en 2013, gespaard van natuurfenomenen met zware schade op grote schaal en dat uit zich in een lagere schadelast.

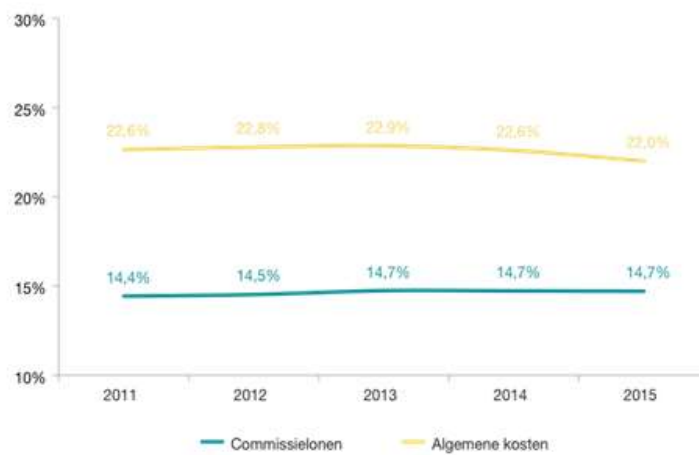
De belangrijkste stormen en overstromingen van de voorgaande jaren				
		Aantal schadegevallen	Totale schadelast	Gemiddelde kost schadegeval
7 – 10 juni 2014	Storm	106.144	426,1 mio euro	4.014 euro
3 – 5 januari 2012	Storm	29.002	45,8 mio euro	1.579 euro
10 - 19 november 2010	Storm	4.926	8,1 mio euro	1.643 euro
	Overstroming	9.279	75,5 mio euro	8.135 euro
14 juli 2010	Storm	45.800	141,7 mio euro	3.090 euro
28 februari 2010	Storm	36.500	52,5 mio euro	1.440 euro
25 - 26 mei 2009	Storm	34.500	74,1 mio euro	2.150 euro
18 - 19 januari 2007	Storm	155.500	213,1 mio euro	1.370 euro

8.5. BA motorrijtuigen: profiteert van gunstiger weersomstandigheden

Premies en bijkomende kosten
(in miljoen euro)

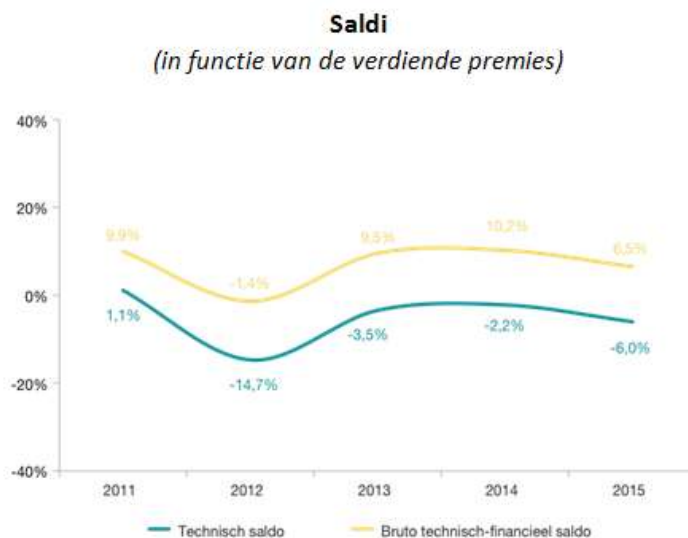

Bedrijfsratio's
(in functie van de verdiende premies)

Schadelast en combined ratio
(in functie van de verdiende premies)

Het incasso van de tak BA motorrijtuigen neemt in 2015 toe met 1,3 % tot 2.211 miljoen euro.

In de periode 2011-2015 neemt het incasso van de tak BA motorrijtuigen toe met 6,7 % en het voertuigenpark met 5 %. Het gemiddelde incasso per voertuig neemt in die periode toe met 1,7 % en komt op 307 euro in 2015.

Het grootste deel van de premie-inkomsten van de tak BA motorrijtuigen (77,8 %) heeft betrekking op de categorie "toerisme en zaken". Het incasso van deze categorie stijgt met 1,4 % in 2015.

De algemene kosten bedragen 22 % van de verdiende premies in 2015, een niveau dat iets lager ligt dan de voorgaande vier jaren. De commissielonen bedragen in 2015, voor het derde jaar op rij, 14,7 % van de verdiende premies.

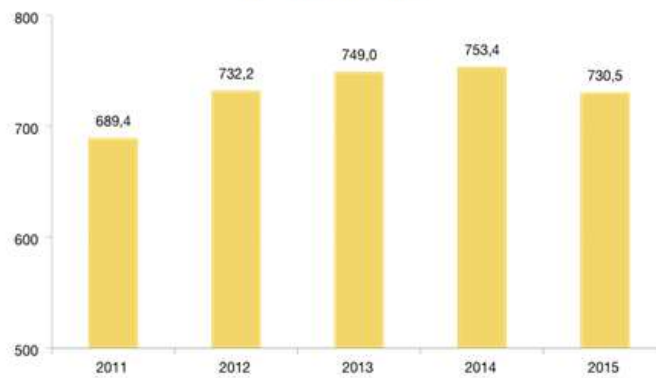
In de periode 2011-2014 daalt de schadefrequentie met ongeveer een halve procentpunt door de betere klimatologische omstandigheden en de versterkte aandacht voor verkeersveiligheid. In 2015 is er opnieuw een lichte stijging van de schadefrequentie en komt ze op 6,25 %.

Categorie	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies (in %)	
		2014	2015
Toerisme en zaken	77,8	10,9	8,1
Vervoer van zaken MTM ≤ 3,5 T	10,4	7,8	16,8
Vervoer van zaken MTM > 3,5 T	7,2	-1,4	-42,4

8.6. Algemene BA : beroepsmatige groei

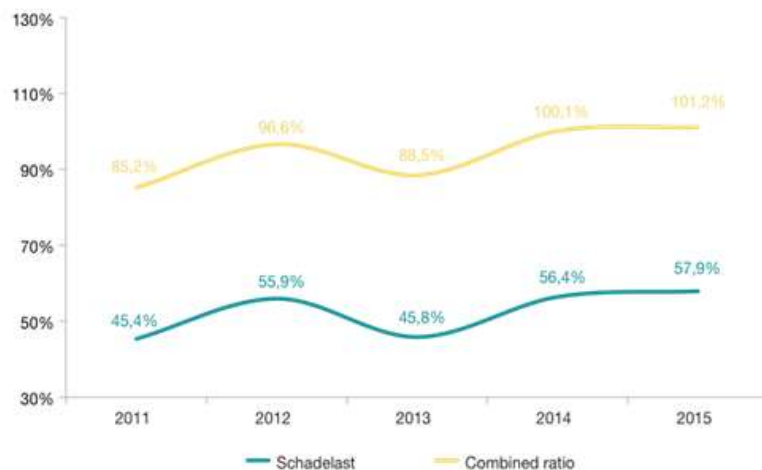
Premies en bijkomende kosten
(in miljoen euro)

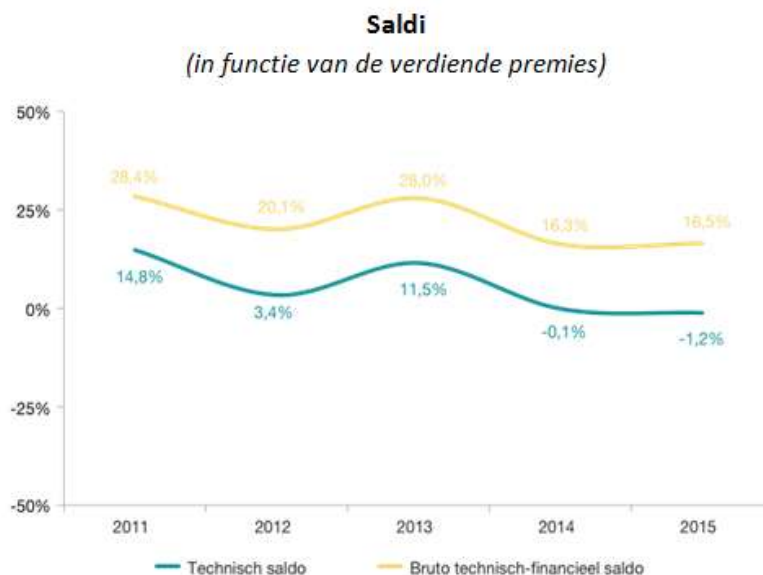

Bedrijfsratio's
(in functie van de verdiende premies)

Schadelast en combined ratio
(in functie van de verdiende premies)

De tak algemene BA noteert een toename van de premie-inkomsten in de periode 2011-2014 van 9,2 %. In 2015 ligt het incasso lager dan in 2014, doordat een onderneming die tot en met 2014 opgenomen is in de rapportering, sinds 2015 niet meer onderworpen is aan het toezicht van de NBB. Indien hiervan abstractie wordt gemaakt, dan neemt het incasso van de tak algemene BA in 2015 toe met 2,4 %.

De onderliggende producten van deze tak kennen echter een uiteenlopende incasso-evolutie.

De incassotoename binnen de tak algemene BA is voornamelijk te danken aan de incassotoename van de "BA beroepen". Het incasso van de "BA beroepen" stijgt in 2015 met 10,1 % en vertegenwoordigt 23 % van het incasso van de tak algemene BA in 2015. Deze toename volgt deels uit de wettelijke verplichting tot het afsluiten van een aansprakelijkheidsverzekering voor de notarissen.

De "BA privéleven", in 2015 goed voor 25,9 % van de premie-inkomsten van de tak algemene BA, kent in 2015 een incassotoename van 2 %.

Via de "BA exploitatie en na levering" wordt het grootste deel van het incasso van de tak algemene BA verworven (43,9 % in 2015). Het incasso van de "BA exploitatie en na levering" kent in 2015 een lichte daling van 0,6 %.

De schadelast (zonder interne kosten en voorzieningen voor egalisatie) ligt in 2014 10,6 procentpunten hoger dan in 2013. Dit is het gevolg van een versterking van de voorzieningen door verschillende ondernemingen voor zowat alle onderliggende producten, om tegemoet te komen aan toekomstige verplichtingen. De schaderatio van 2015 bedraagt 57,9 % van de verdiende premies, een niveau vergelijkbaar met dat van 2014.

De evolutie van de schaderatio bepaalt grotendeels de evolutie van het relatief technisch saldo. In 2015 noteert de tak algemene BA een technisch tekort van 1,2 % van de verdiende premies, een daling van 1,1 procentpunt tegenover 2014.

De algemene BA omvat een aantal verzekeringsproducten met een lange afwikkelingsperiode van de schadelast. Het uiteindelijke resultaat van deze verzekeringsactiviteiten is bijgevolg sterk afhankelijk van de beleggingsopbrengsten. In 2015 bedragen de netto beleggingsopbrengsten 17,7 % van de verdiende premies. Het uiteindelijke resultaat van 2015 komt zo op 16,5 % van de verdiende premies.

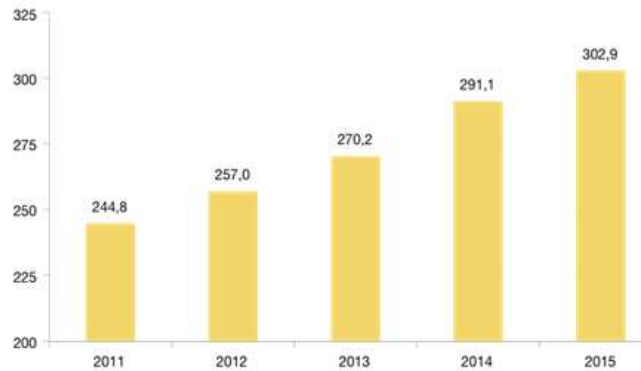

Product	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies (in %)	
		2014	2015
BA privé leven	25,9	18,2	18,4
BA exploitatie en na levering	43,9	6,3	11,0
BA beroepen	23,0	16,7	14,8
BA publieke inrichtingen	1,2	72,6	65,4
Andere BA	6,0	59,0	36,3

8.7. Rechtsbijstand: kosten blijven dalen

8.7.1. Rechtsbijstand voertuigen

Premies en bijkomende kosten
(in miljoen euro)

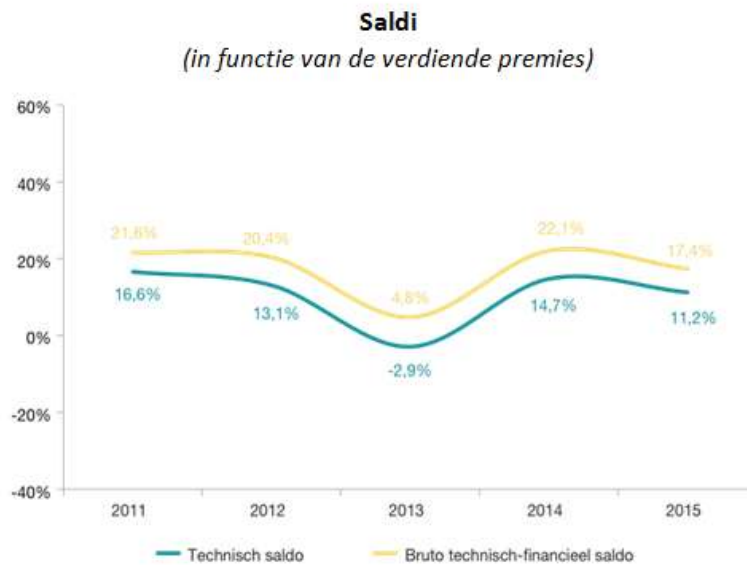

Bedrijfsratio's
(in functie van de verdiende premies)

Schadelast en combined ratio
(in functie van de verdiende premies)

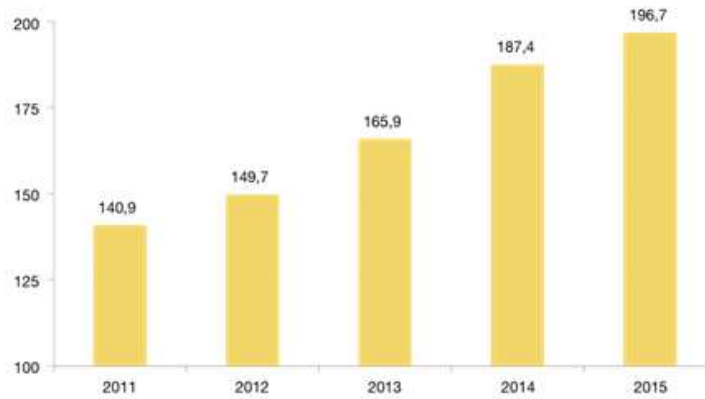

De premie-inkomsten van de "rechtsbijstand voertuigen" nemen in 2015 met 4 % toe en komen op 302,9 miljoen euro. In 2014 kende het incasso een iets sterkere groei (+7,7 %) als gevolg van de invoering van de btw op de erelonen van advocaten vanaf 1 januari 2014.

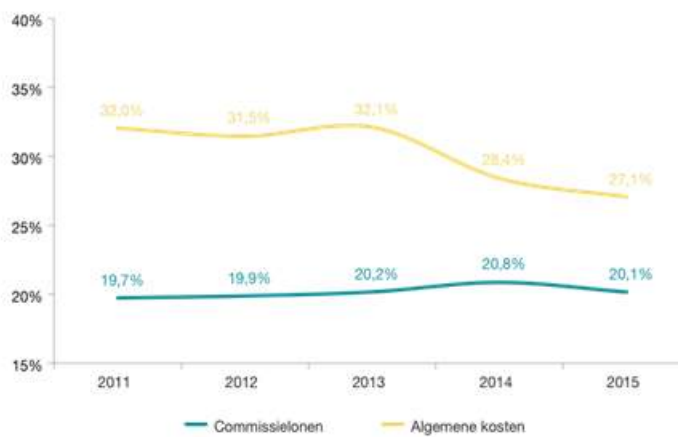
De relatieve commissielonen voor de "rechtsbijstand voertuigen" blijven quasi constant over de periode 2011-2015 en bedragen 20,1 % in 2015. De relatieve algemene kosten daarentegen dalen voor het tweede jaar op rij, enerzijds door een absolute daling van de algemene kosten en anderzijds door een stijging van het incasso.

8.7.2. Andere rechtsbijstand

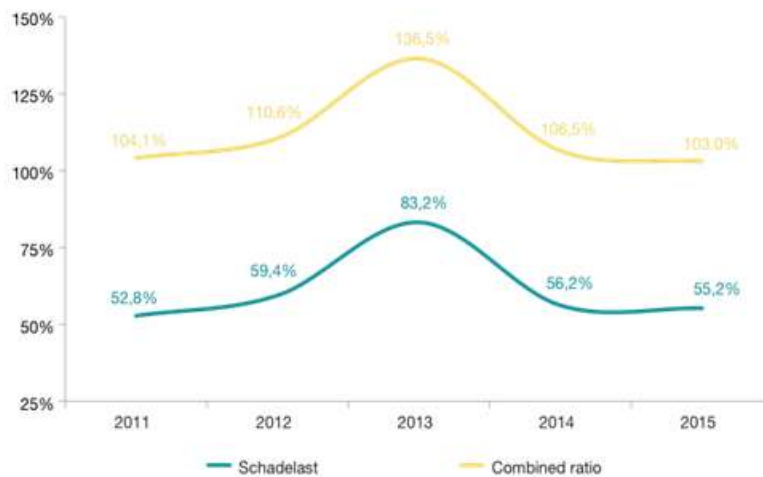
Premies en bijkomende kosten
(in miljoen euro)

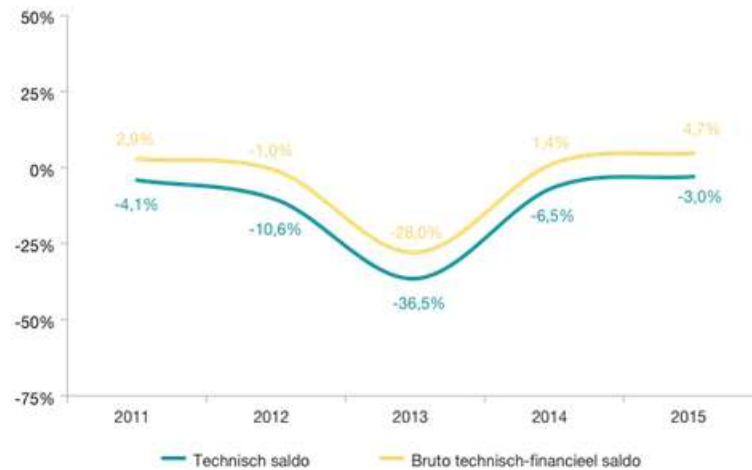
Bedrijfsratio's
(in functie van de verdiende premies)

Schadelast en combined ratio
(in functie van de verdiende premies)

Saldi (in functie van de verdiende premies)

Het incasso van de "rechtsbijstand andere dan voertuigen" nam zowel in 2013 als in 2014 toe met meer dan 10 %. De invoering van de BTW op de erelonen van de advocaten ligt deels aan de oorsprong van de incassotoename in 2014. In 2015 stijgt het incasso met 5 % en komt op 196,7 miljoen euro.

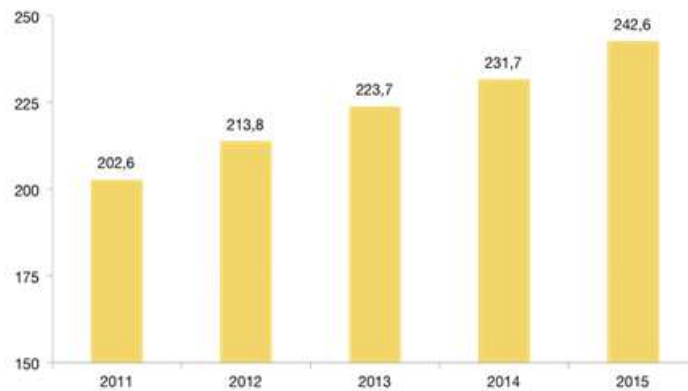
Zo'n 79 % van dit incasso heeft betrekking op de verzekering rechtsbijstand van particulieren. De andere 21 % heeft betrekking op de rechtsbijstand van ondernemingen.

Het aantal contracten voor de rechtsbijstand van particulieren neemt in 2015 toe met 2,1 %, maar daalt bij ondernemingen in 2015 met 0,7 %.

De gemiddelde premie, zowel voor de rechtsbijstand van particulieren als voor de rechtsbijstand van ondernemingen, is afhankelijk van de specifieke dekking die voorzien is in het contract en kan bijgevolg sterk variëren.

8.8. Hulpverlening: het effect van meer reizen en aanslagen

Premies en bijkomende kosten
(in miljoen euro)

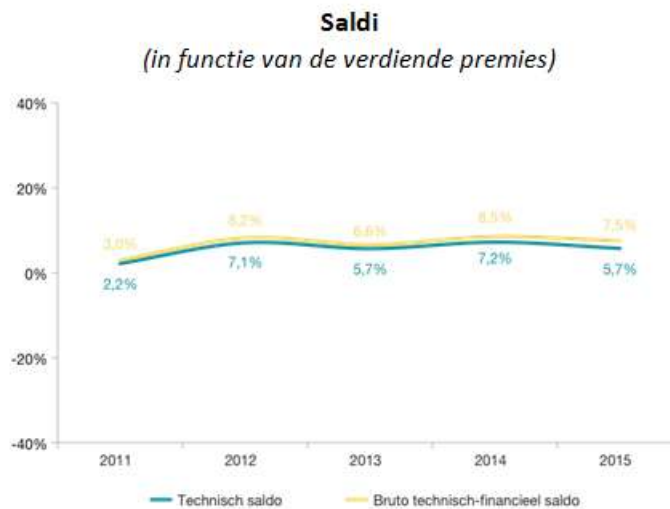
Bedrijfsratio's
(in functie van de verdiende premies)

Schadelast en combined ratio
(in functie van de verdiende premies)

Het incasso van de tak Hulpverlening neemt in 2015 toe met 4,7 % ten opzichte van 2014 en komt op 242,6 miljoen euro.

De laatste jaren is het aantal bijstandsverzekeringen toegenomen doordat er meer gereisd wordt. Maar ook de natuurrampen en de terroristische aanslagen van de afgelopen jaren doen mensen steeds meer het belang van een bijstandspolis inzien. Gezien de frequentie van reizen op jaarbasis toegenomen is, is er ook steeds meer interesse voor jaarpolissen in de plaats van tijdelijke polissen. Deze evoluties verklaren deels de toename van het incasso.

De meeste bijstandsverzekeringen hebben de afgelopen jaren hun dekking ook uitgebreid en aangepast aan de noden van de klant, maar ze blijven voornamelijk inzetten op het vlak van dienstverlening, hulp bieden en raad geven aan verzekerden. Daarbij maken ze gretig gebruik van de technische evoluties zoals de ontwikkeling van apps. Ook deze evoluties hebben een invloed op de groei van het incasso.

De verzekeringsondernemingen die actief zijn binnen de tak Hulpverlening bieden bijstand aan volgens een verschillende aanpak. Sommige ondernemingen hebben hun eigen bijstandsplatform, terwijl anderen beroep doen op in bijstand gespecialiseerde ondernemingen. Dit heeft tot gevolg dat de verzekeringsondernemingen hun kostenposten boekhoudkundig, zowel onderling als doorheen de jaren, niet altijd op dezelfde manier rapporteren. Vandaar dat de algemene kosten en de schadelast niet altijd vergelijkbaar zijn voor alle ondernemingen en door de jaren heen.